

Treur-spel, van Sophonisba Aphricana

Guilliam van Nieuwelandt

bron

Guilliam van Nieuwelandt, *Treur-spel, van Sophonisba Aphricana*. Broer Jansz, Amsterdam 1639
(derde druk)

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/nieu001soph03_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

**Den Wijzen, Discreten, ende seer Voorsienigen heer
Ioan Bap^{sta}. Van Lemens,
Coopman ende Beminder van alle Vrye Consten, binnen Antwerpen:**

Wenscht Guil. Van Nieuwelandt, geluck ende Saligheyt.

MYN HEER.

D'Eer ontfangen hebbende dat uwe teghenwoordigheyt vereert heeft d'uyt-voeringe van dit Treurspel, soo en docht my niet dat ick dese beleeftheyt onder de wolcken van de verghetenheydt behoorde te begraven: Maer die te stellen in het aenschijn van den klaer, ende lightschijnenden dagh, want gelijk de Sonne door hare klaerheyt, het doncker lichaem van de Mane verlight ofte verklaert, alsoo vereert, ende verciert uwe tegenwoordigheyt de droeve donckerheyt van mijne droef-singende ende Tragische Melpomene. *Cicero* in sijne *Officies* seyt, dat de Dieren door hare onredelijckheyt niet en gevoelen van het voorleden, noch en aenmercken het toekomende: Maer dat de menschen door hare redelijckheyt het vervolgh der dingen aenmercken, ende d'oorsake met hare voortgangen sien, ende soo haer het voorleden niet en is verborgen, dat met gelijckenissen tegen malkanderen houden, ende 't gene toekomende is, aen het tegenwoordige voegen ende schicken, waer door sy lichtelijck verstaen den gheheelen loop haers levens, ende bereyden alles dat hem nootsakelijck is om dat wel te beleven.

Dese genegentheyt dan die d'Algevende natuer in den mensche stort, heeft mij van gelijcke verweckt tot het ondersoec-

ken van verscheyden gheschiedenissen, om my naer het seggen van den grooten *Scipio* van ledigheydt te trecken, die seyde dat hy noyt min ledigh en was, dan als hy niet en dede, noch min eenich dan als hy hem in eenigheydt bevont, te kennen gevende, dat hy ledigh sijnde op sijne saecken dochte, ende eenigh sijnde met hem selven ghewoon was te spreeken, recht als of hem ledigheyte ende eenigheydt wacker ende lustigh hadde gemaect: maer want ick soo veel krachts niet en hebbe dat ick my met mijne swijgende gedachten af mochte trecken van dese eensaemheyte, soo heb ick my in mijne ledigheyte tot dese beschrijvinge begeven, om mijne eensame ledigheyte in vergeselschape onledigheyde te doen veranderen, my versellende met de Boecken, die van alle tijden, 't geselschap der wijse, 't licht der waerheyde, ghetuygen der tijden, 't leven der ghedachten, Boetschappers der outheyde, ende Leer-meesters des levens werden genaemt. *Simonides*, *Plutarchus*, ende eenige andere noemen de Gedichten sprekende Schilderijen, ende de Schilderijen, stomme Gedichten, door dat de eene soo wel als de andere het voorleden als het tegenwoordige te kennen kan geven, waer uyt volghet dat sy naer 't seggen van *Philostratus*, tegen de waerheyte der gheschiedenissen misdoen, die de Poëtische Leeringen noch de Schilder-konst niet en beminnen, noch in weerden en houden, naer dien sy beyde tot gelijcken eynde strecken, ons voorbeeldende, ende beschrijvende d'eygenschappen ende daden van de deuchtsaemste ende vermaertste Mannen: dese Gesusters dan, waer van d'eene onbespraect, ende d'ander onsichtbaer schijnt gheboren te wesen, hebben my verweckt om dese gheschiedenissen uyt den Roomschen *Livio*, ende Griekschen *Plutarcho* te trecken, om die V.E. met alle eerbiedigheyde op te draghen, die beyde dese Gesusters niet alleen en bemint; maer de selve als in een ghelukkighe haven, hare gewenste rust-plaetse laet vinden, als by eenen rechten *Mecenas* van onsen tijdt, my selven daer toe verbonden vindende, soo wel om onse oude kennisse ende belofte, als om de liefde die V.E. tot mijne Dichten zijt draghende, niet

twijffelende of mijnen arbeyt sal met soo goeder herten ontfangen worden, als ick den selven op-offer aen den Autaer van uwe beleeftheyt.

My gedenckt gelesen te hebben dat die van *AEtiophien*, hoewel sy de grootste ende schoonste voor hare Coningen plachten te verkiesen, nochtans van het Coninckrijck niet en verbande die in grootheyd van gedaente, noch ghestaltenisse van leden soo wel als de andere niet en waren voorsien, verhope van gelijck dat mijne veersen (die noch in schoonheyd van woorden, noch in konst van soet-vloeyentheydt en kunnen raecken, tot den thoon van de gene, die meer als ick aen de borsten van de *Pernassides* hebben gesogen) nochtans plaetse sullen vinden inden schoot van uwe goetjonstigheyd, by de gene die maer een weynigh gesmaeckt en hebben van de verspreyde druppelen van de soet-vloeyende *Hippocrene*. My te meer verseeckerende door dat uwen Edelen Konst-lievenden Geest, niet alleen en bemint mijne droef-luydende *Heliconide*: maer ghebaert schijnt te wesen van de alderlieffelijkste oor-verlustende ende soete Luyt-spelende *Erato*, door dat seer weynige so wel in dese hare Konst, als in alle andere van de *Musas* by V.E. en sijn te vergelijken.

Op dit vertrouwen sal ick met alle eerbiedigheyd V.E. in de bewaringhe des Alderhoogsten bevelen, die ick bidde dat hy onse Vrindt-houdende ghenegentheydt in gesontheydt ende welvaeren langhe tijdt wil laten dueren, in Amsterdam den 22. Junij, *Anno* M.DC.XXXV.

Kort begrijp.**Eerste deel.**

Publius Cornelius Scipio, gantsch Spangien onder de ghehoorsaemheydt der Romeynen ghebracht hebbende, soeckt *Siphax*, ende *Masinissa*, twee Coningen van *Numidia* tot sijne vrientschap te trecken, sent Legaten om haer gemoeden te door-soecken, die hy tot den dienst der Romeynen vint ghenegen. Treckt derhalven met twee Galleyen naer *Aphricam*, by den Coninck *Siphax*, alwaer op den selven tijdt *Hasdrubal* Veldt-Overste der Carthaginesen met vijf Galleyen oock aenghekomen was, om *Siphax* van ghelijcke tot de gunst van die van *Carthago* te brengen. *Scipio* meynende verkreghen te hebben, daer hy om uytghevaeren was, keert weder naer Spangien, alwaer hem *Masinissa* komt begroeten.

Mandonius ende *Indibilis* twee Spaensche Vorsten, worden van *Scipio* verwonnen, stelt naer eenighe slissinge van twist, *Lentulo*, ende *Assidio* in sijne stede, om de saecken van Spangien te regeren, ende vertreckt naer Romen.

Tweede deel.

Scipio versoekt aen den Raedt om met sijn Heyr in *Aphricam* te trecken: maer wordt van *Q. Fabius Maximus* heftigh wederstaen, eyndelingh wort hem de reyse vergunt.

Siphax wort andermael van *Hasdrubal* versocht, die hem (naer veel Conincklijke gheschencken) *Sophonisba* sijne Dochter ten Houwelijck aenbietet, alwaer *Siphax* in verwillight, ende doet de vrientschap der Romeynen ontseggen.

Derde deel.

Scipio d'ontseggingh ontfangen hebbende, bereyt hem ten Oorloge, alwaer *Siphax* ende *Hasdrubal* naer verscheyden gevallen in worden overwonnen, en *Siphax* gevangen.

Sophonisba beklacht haer ongeluck, die inde stadt *Cyrtha* haer Hof was houdende, *Lelius* voert den gevangen *Siphax* (beklagende sijn ongeluck) naer het Roomsche Leger. *Masinissa* *Cyrtha* ge-

wonnen ende inghenomen hebbende, gaet na het Hof, alwaer hem de Coninginne *Sophonisba* ontmoet ende te voete valt, biddende dat hy haer voor de macht der Romeynen wilde bewaren, dat hy haer lichtveerdelijck belooft, wort op haer vierich verlief, ende belooft haer voor sijn Huys-vrou te trouwen, dat hy doet.

Vierde deel.

Siphax wort voor *Scipio* ghebrocht, die hem van ongetrouheyt bestraft, seyt vertroost te sijn dat *Masinissa* in gelijcke rasernije, ofte dolligheyt was gevallen, *Sophonisba* beraet haer met hare Voester, die haer raet *Masinissa* in liefde t'onderhouden, hy daer over komende hebben eenighe minnelijcke woorden met malcanderen. *Lelius* ende ander Romeynen dit siende, willen haer uyt sijn handen nemen, waerom hy badt de sake voor *Scipio* te laten komen, in wiens believen ende wil hy hem selven stelde, *Scipio* bekommert over de daet van *Masinissa*, krijgth tydinghe dat hy in het Legher was gekomen, waer door hy weder verhoopt dat de saken wel sullen vergaen, besluit hem op bequamen tijdt te straffen, ende prijst hem voor het gantsche Heyr.

Vijfde deel.

Scipio, *Masinissa* des avondts ontboden hebbende, bestraft sijne dwaesheyt, die hem selven ontschuldicht, bidt dat hy haer sijn belofte mochte naer komen: maer krijgth voor antwoorde dat sy neffens andere gevangene naer Romen moest gesonden worden, *Masinissa* mismoedich zijnde gaet naer sijn Tente, roept sijnen getrousten Dienaer, ende geeft hem eenen dranck met fenijn, om aen *Sophonisba* te draghen, haer ontbiedende, dat hy haer voor de macht der Romeynen niet en konde bewaren: dan in dien sy haer ongheluck met een vermaerde doot wilde ontgaen, om niet in Triumphe ghevoert te worden, dat hy haer sondt waer mede sy 't selve konde beletten, sy den dranck ontfangen hebbende, drinckt hem naer eenige beklagingen onversaeghdelijcken in, ende sterft een ongeluckige doot. *Scipio* dit verstaende, prijst *Masinissa* voor alle sijn volck, dat hy hem self had overwonnen, ende maect hem met believen des Raets, Coninck van *Numidien*, hem ghevende de Conincklijcke kroon, Purpere Kleederen, ende ander vercieringen.

Sprekende Personagien,

Romeynsche

P.C. Scipio.

Sillanus.

M. Lelius.

Albinus.

Masinissa.

L. Martius.

Q. Fabius Maximus.

Den Raedt.

Sabinas.

Carthaginesche.

Siphax.

Hasdrubal.

Bochar.

Sophonisba.

Edissa Voester.

Mandonius.

Babactus.

Methonus.

1. Soldaet.

2. Soldaet.

Stomme.

Lucius Scipio.

Lentullus.

Victoria.

Deught.

Eere.

Hope.

Sterckheyt.

Vrindtschap.

Conincklijke macht.

Rijckdom.

Fame.

Glori.

Jupiter.

Themis.

Vreese.

Wanhoop.

Droefheyt.

Ellende.

Gevangenisse.

Honger.

Ongestadigheyt.

Bedrogh.

*Eerste deel.***Eerste uytcomen.**

C. Scipio, Sillanus, Lelius, Albinus, Lucius Scipio.

't Scheen dat den Roomschen hals voor 't sweert ter aerden lach,
 Wanneer by Trebia verloren wert den slach:
 Doen oock als wy 't verlies by Trasymenus leden,
 Daer wy met tegenspoet in groot onweder streden:
 Maer doen noch aldermeest wanneer dat Hannibal
 By Cannas overwon, en Varro bracht ten val,
 Daer meer van 't Roomsche volck als veertigh duysent bleven,
 En daer AEmilius, kloeckmoedigh liet sijn leven.
 Den ouden Roomschen naem die voormaels was vermaert,
 Scheen doen dat Hannibal vernielt had door het swaert.
 't Scheen doen dat geene macht voor hem sou mogen dueren,
 Ia Romen scheen vernielt, en hy op hare mueren.
 Den anghstelijcken schrick verwon doen het gedacht,
 De schromelijcke vrees' die baerde doen haer kracht.
 Doen sachmen niet alleen de vrouwen droevigh schreyen:
 Maer mannen door de vrees' tot vluchten haer bereyen.
 Doen docht my was het tijdt dat ick ginck in 't Senaet,
 Waer door ick wederhiel Metelli snooden raedt:
 En deed' haer op mijn swaert met dreygementen swereen
 Dat niemant vluchten sou, maer hem met macht verwereen,
 Doen kreegh ick eerst den last, om in het veldt te gaen;
 Doen nam ick eerst het sweert voor ons beschermingh aen,
 Doen heb ick my gevoeght by Varro, met den mijnen,
 En met mijn nieuw geweld, den moedt vernieuwt den sijnen,
 't Geen dat ick heb bestaen, was door gedwongen noodt,
 Om wreken tot mijn eer, mijn Oom en Vaders doodt.
 Om haer heb' ick mijn Stadt en Vader-landt verlaten,
 En 't Rijck Iberiam gemaect ons Ondersaten.
 Het nieuw Carthago groot waer in dat Mago lach,
 Bedwanck ick met geweld den alder-eersten dach.
 Tagus en Besula seer wel getuygen konnen,
 Dat ick daer Hasdrubal en Hanno heb verwonnen,
 't Geberchte Pijrene' weet oock dat sijnen voet,
 Door mijn verwinningh groot besmet wert root van 't bloet.

Wat eer dat eenigh Vorst gemaect heeft hoogh van waerden,
 Heb' ick door hooge gunst verkregen op der aerden.
 Niet staet my nu te doen, dan dat ick Siphacem,
 Tot onsen vrientschap treck, of hem met macht betem.
 Sijn vrientschap is ons nut, ofseker sijn verderven,
 Carthago moet sijn gunst, of hy ons vrientschap derven,
 Wy willen dat hy wilt, hy kies' wat hy begeert,
 Door hem, noch sijns gelijk, was Romen noyt verveert,
 Doch beter sou hy ons in desen Oorlogh wesen,
 Dan dat hy hem begaf by sijn Carthagiesen.
 Haer machten by de zijn, en van den Numidier,
 Die souden ons te seer ontsteken 't Oorloghs-vyer.
 't Is meerder konst met list, als met geweld te strijden,
 De dolingh inden krijgh, wil geen verbet'ringh lijden,
 't Is dwaesheyt dat menseyt, 'k en had het niet gedacht:
 't Doorsichtelijck beleyt, doet meerder als de macht.

Sillanus uyt, met Brieven in een zijde kleet gewonden, ende met een Lauwerier omvlochten.

Sillanus.

Des Conincks Galla Soon, den roem der Aphricanen,
 Verweckt door uwe deught, doet u, door mijn vermanen,
 Dat hy niet rusten sal, voor dat hy heeft beloont,
 V lofbaer vroomde daedt, aen Massius bethoont.
 Hy sweert, indien hy trou mach door u gunste vinden,
 Dat hy hem sal aen u, met vasten eedt verbinden.
 Sijn leven, eer en croon, goet, sceppter, rijck en lant;
 Stelt hy van nu voortaan, in u onwinbaer handt:
 Dees' Brieven door hem self, tot desen eynd' geschreven,
 Beval hy my op 't hoogst, u Mogentheyt te geven,
 Noyt was hy 't Roomsche volck een Coninck in 't verbont,
 Die beter hem in krijgh (als desen doet) verstont.
 Noyt was daer eenigh Vorst gekomen van Barbaren,
 Vermaerder door de deught, vroom, wijs en jonck van jaren,
 By Vestas eeuwigh vyer, en ons Voor-vaders Hutt',
 Den dienst van Masiniss', is voor ons saecken nut,
 't Schijnt wel dat uwe deught hem 't onswaert maeckt genegen:
 Maer yet dat in hem is, doet hem oock 't hert bewegen,
 'De deught door haer natuer baert deughdelijcke kracht;
 Maer meest in die de deught voor 't hoogste weldoen acht.'

Scipio leest.

'Fortuna, deught en eer, seer selden by een woenen,
 Door dat een deughdigh mensch is vyandt van het quaet,
 Daer tegen die 't geluck verheft tot hoogen staet,
 Acht alle boosheyt kleyn, als hy 't maer kan verschoonen.'
 Maer ghy grootmoedigh Vorst; doet door u deughden thoonen,
 Dat sy u groote ziel bewoonen sonder haet,
 Soo ghy bewesen hebt door u vermaerde daet,

Aen Massio mijn Neef, dat hy en ick wil loonen.

Ghy thoont vermaerden Helt van wien ghy zijt gebaert,
Ghy thoont dat in u leeft Camilii vroomen aert,
Ghy thoont dat ghy begeert een yder 't haer te geven.

De Goden geeft ghy weer, haer Tempels, eer en goedt,
De Bruyt aen haeren Man, de Coningen haer bloedt,
En maeckt onsterffelijck u leven, door haer leven.

Ghy meynt *o* Numidier, ghy meynt *o* Aphricaen,
Dat ghy sult Scipio door deught te boven gaen,
Wilt ghy, ghy een Barbaer, de Roomsche deught verwinnen,
Neen, dat waer groote schant: maer ick moet u beminnen,
Sillane gaet terstont by Massinissa weer,
En seght dat ick van hem niet dan sijn gunst begeer.
Maeckt dat hy so hy schrijft, tot ons-waert blijft genegen,
Soo is Numidia tot onsen dienst verkregen.
't Is voor 't Romeynsche volck, veel nutter sijn verbont,
Dan ofmen Siphaxem tot onse vriendschap vont.

Lelius wt.

Den last grootmoedigh Vorst die ick had aengenomen,
Is soo ghy maer en wilt met Siphax gantsch volcomen.

Scipio.

Hoe is mijn hoop voldaan, wilt hy ons vriendschap me?

Lelius.

Met niemant als met u, wilt hy besluiten vre,

Scipio.

Wel aen het sy also, wy sullen ons bereyn.
Albine, gaet terstont verkiest my twee Galleyen,
Doet daer in dragen 't geen dat tot het reysen hoort,
Soo haest die sijn gereet, soo treck ick daer me voort.
'In saecken van de min, en wilt geen tweede wesen,
Die self sijn woort kan doen, wort in de min gepresen,
Geen Dienaer hoe getrouw, of hy doet wel een fout,
Wanneermen hem te veel in eygen doen vertrou.
Al geeftmen d'outheyt toe, getrouheyt best te kennen,
De jonckheyt kan hem oock wel tot dees' deught gewennen.
Geen grauw bejarigh hoofd, hoe wijs het sy van raedt,
Om yemants saeck te doen, hem self te boven gaet,
Die self als Heer, en knecht, sijn saecken kan beleyden,
Is seecker sijn opset, en laet hem niet verleyden.'
Mijn Broeder siet ghy toe terwijl ick derwaerts gaen,
Dat of ick waer alhier, mijn willen wort gedaen,
De Goden sullen my verhoop ick wel bewaren,
En tot mijn wederkomst u met geluck gesparen.

Tweede uytkomen.

Siphax, Hasdrubal, Scipio, Babactus.

Siphax.

‘Den Vorst die op der aerd, een Rijck of Lant gebiet,
Slacht Iupiter in macht: maer in het sterven niet.
De Vorsten sijn op d'aerd, als sichtbaerlijcke Goden,
Sy doen al wat haer lust, sy geven haer geboden:’

Maer soo daer yemant is die hem tyrannigh draeght,
 Of met verdriet en leet, sijn onderdanen plaeght,
 So wort den Godt vergramt die sy in macht gelijcken,
 Verstoot haer van den stoel, verjaeght haer, uyt haer Rijcken.
 ‘Themis die sit altijdt, aen Iovis rechterhandt,
 De Wraeck aen d'ander sy, daer hy door plaeght het landt.
 Veel seggen dat hy self niet anders kan bedrijven,
 Dan dat hem dese twee, gebieden en voorschrijven.’
 Is 't dan, dat niemant hier op d'aerde vredigh leeft,
 Dan die door hoogen wil, den wil der deughden heeft,
 So wensch ick tot mijn rust, om niet van hem te schillen,

Hasdrubal Wt.

Te willen, dat hy wilt, om 't best voor my te willen.
 ‘De wetenschap maeckt eel, deught baert voorsightigheyt,
 De grondt-vest van het Rijck, wort door de deught geleyt.’
 Carthago (grooten Vorst) Didonis erfgenamen,
 Doen u, en uwen staet, begroeten al-te-samen,
 Sy wenschen u geluck en welstandt in u Rijck,
 Ia wenschen dat ghy mooght de Goden sijn gelijk:
 Maer by al desen wensch, soo wenschen sy oock mede
 Dat ghy haer vrientschap wenscht, of met haer maeckt den vrede,
 Sy wenschen dat ghy self wilt letten op u stuck,
 En achten haer verderf u eygen ongeluck.
 Sy wenschen dat ghy wilt voorkomen haer ellenden,
 Of wel 't Romeynsche volck geen bystant meer wilt senden.
 Ghy siet nu selver wel het recht van hare saeck,
 De Goden sijn de geen die voor haer doen de wraeck.
 Sy sijn die Hannibal soo grooten vroomheyt geven,
 Dat hy 't gantsch aertrijck schier doet met verschricken beven.
 Heeft hy het Spaensche Rijck niet onder ons gebracht?
 Is hy door d'Alpes niet getrocken met sijn macht?
 Heeft hy met vier en eeck, de bergen niet doen scheyden,
 Om daer sijn moedigh Heyr, grootmoedigh door te leyden?
 Heeft hy Rodanum niet als eenen wegh gemaeckt,
 En daer met sijn geweld, naer wenschingh door geraeckt?
 Heeft hy Tarentum niet, en Capuam verkregen,
 Oock Metapontum groot naer by de Zee gelegen?
 Gaf hem Nuceria, en Arpos niet terstont,
 Oock Nola, en Turijn, door vrees' in sijn verbont?
 Heeft hy het Roomsche volck tot drymael niet geslagen,
 Dat daer schier niemant bleef die kon de tijdingh dragen:
 Heeft segh ick Hannibal, gantsch Romen niet vervaert,
 Ia soo, dat yder scheen van sijn geslacht ontaert?
 Dreef hy niet listelijck, om Fabium te tergen,
 Veel Ossen met veel vier op Gallicani bergen?
 Waer door hy sulcken schrick bracht in haer moedigh Heyr,
 Dat sy gevloten sijn alleen met haer geweyr.
 Al heeft haer Voester Kindt wat weder ingewonnen,
 Carthago acht dat niet, het spel is maer begonnen,

Dat hy eens koom' in 't veldt en met ons mannen staet,
 Wat geld' het, of 't hem niet als sijnen Vader gaet.
 't Scheen eer dat onse Stadt met Romen quam te strijden,
 Dat niemant sijn geweldt noch wapen kon gelijden:
 Maer nu weet Trebia en Trasymenus wel,
 Oock Cannas dat ons doen meer is als Kinder-spel,
 De ringen die van haer sijn inden strijdt gelaten,
 Sijn meyn ick schier geweest twee volle kooren maten.
 Ick selver sach het aen doen Mago die daer brocht,
 Noyt mensch die dat aensach, en had het oyt gedocht.
 Had doen dy Hannibal het raden wat vermogen,
 Hy ware op dien tijdt na Romen voort getogen;
 Maer 't is soo hem verweet den Hooftman Maharbal,
 Dat het de Goden noyt, aen een, en geven al,
 Had hy het recht gebruyck van sijn geluck geweten,
 Hy had den vijfsten dach in 't Capitoli geten:
 Dan dat is nu te laet, nu leydt hy voor haer stadt,
 Die ick voorseecker nu voor overwonnen schat.
 My dunckt dat ick alree de Vrouwen weer hoor schreyen,
 En haer vertsaeghde Mans tot vluchten haer bereyen.
 Denckt niet *ô* machtigh Vorst! dat Romen ons vervaert,
 Of Griecken door haer vrees van vroomheyt is ontaert.
 Wy komen van het volck dat Brennus heeft geslagen,
 Naer dat hy had den Roem van Romen wegh gedragen.
 Wy segh ick sloegen hem die Romen overwan,
 Siet dan of haer gewelt ons macht weerhouwen kan.
 De Goden sijn voor ons, die quamen hier beneden,
 Ia self Apollo heeft voor ons in 't Velt gestreden;
 Die door aertbevingh groot de bergen smeeet ter neer,
 Waer door hy Brenno bracht in vrees', voor tegenweer.
 Wat Goden meynt ghy doch *ô*! Syphax groot van machten,
 Die eens op haren naem, of op haer daden achten?
 Wat luyden meynt ghy doch dat des' Romeynen sijn?
 Weet ghy haer afkomst niet, soo vraeght het vry de mijn?
 't Sijn Herders, die het Landt dat haer soo was bevolen,
 Van die het wettigh quam met moordery ontstolen.
 't Sijn dieven eerst geweest en moorders al te saem,
 Gebannen uyt haer Landt tot schandt van haren naem,
 Oneerlijck van geslacht, die niemant wilde trouwen;
 Waerom sy roofden oock de schoon Sabinsche Vrouwen.
 Den Stichter van haer stadt, so yder noch gedenckt,
 Heeft self met Broeders bloedt het Fondament besprenght.
 Wat deught o Coninck groot! meynt ghy by haer te vinden,
 Die self door haer ontucht, haer met het quaet verbinden?
 Meynt ghy dat Iunos haet vernoeght is, of voldaan,
 Nu Troyen is vernielt of door den brandt vergaen?
 Neen, neen, en denckt dat niet: maer sy sal eeuwigh haten,
 AEneas, en sijn zaet, met all' sijn wre' naersaten.

Siet ghy niet dat dit volck sijn haters van de kroon,
 Die Coningen haer rijck te rooven sijn gewoon?
 Weet ghy niet hoe sy 't rijck van hare Princen namen,
 Die sy om haer geslacht by naer te noemen schamen?
 Was 't niet eens Hoeren Soon (die eerst haer Rijcken nam)
 Of Herder, die van 't volck Aborigenes quam?
 Was Numa niet wel eer Waer-segger der Sabinen.
 Die selver hem bevont te slecht om 't Rijck te dienen?
 Was Priscus niet wel eer gebannen uyt zijn Stadt
 Corinthus, die het Rijck met Tanaquil besat?
 Was niet een snoode Slaef uyt Thuscia geboren
 Met knechtelijcken naem, van haer in 't Rijck verkozen?
 Den lesten die by haer tot Coninck is geraeckt,
 Was het Superbus niet die haer hoveerdigh maect?
 Sy roemen selver noch, hoe wel het schijnt gelogen,
 Dat haren Stichter heeft een Wollevin gesogen,
 Sy thoonen noch den aert: want al dat van haer leeft,
 Schijnt noch dat in hert den aerdt der Wolven heeft,
 Sy hong'ren al-te-saem naer Rijcken, en Rijckdommen,
 't Is haer al even eens hoe dat sy daer aen kommen.
 Sy dorsten al-te-saem als Wolven naer het bloedt,
 En achten yders Rijck haer recht en eygen goedt,
 Mijn doen en is nu niet om selver ons te prijzen,
 De daden soo ghy wilt die sullen dat bewijzen,
 Laet haer die vreemde zijn, wy sijn in Aphrica,
 En palen met ons Landt, aen u Rijck Massulla.

Siphax.

Noyt sorgelijcker staet, dan als twee volcken strijden,
 Die bey des Conincks naem verachten of benijden,
 't Schijnt dat den Hemel haet den Conincklijcken naem,
 Of dat het vry gebiet, haer meer is aengenaem.
 't Schijnt dat de Vorsten maer tot spot en sijn geschapen,
 En niet tot het gebruyck, of voeren van de wapen.
 't Is waer sy soecken vast vermeerderingh van Rijck;
 Maer ghy die haer veracht, waert geeren haers gelijk.
 'Den Prins die ander vreest, schijnt van sijn macht verlaten;
 Doch meer wanneer hy vreest sijn eygen ondersaten.'

Hasdru.

Dit sorgen gaet te veer, den noot die geeft ons raet,

Siphax.

'Noyt sorght den Prins genoegh, die sorght voor sijnen staet:
 De Princen staen in vrees', wanneer gemeyne lieden,
 Door hooghmoedt aengevoert, aenveerden het gebieden,
 't Gebieden heeft altijt wat eygens aan den nijt,
 Wie macht aen ander geeft, wort self 't gebieden quijt.'

Uyt.

Verschooningh.

Babactus.

Den Vorst die Hasdrubal uyt Spangien heeft verdreven,
 Berrout in uwe deught, sijn welvaert, eer en leven,

't Betrouwen dat hy thoont, bethoont hy meer te zijn,
Dan Alexander droegh tot sijnen Medicijn,

Door dat hy maer en komt, alleen met twee Galleyen,
Daer hy hem door sijn Heyr, had' konnen doen geleyen,

Hasdru.

Hoe komt hy maer met twee? vergunt my daer te gaen,
Om hem met mijne vijf tot uwer eer te staan.

Siphax.

Den twist gaet my niet aen, neen laet hem vry in komen,

binnen.

Door weldaet wort de kracht des vyants meest benomen.

Hasdru.

Den trots is veel te groot, die Hasdrubal geschiet,
Neen Siphax, Hasdrubal en mach dit lijden niet.

uyt.

Siphax.

Noyt Coninck weygert spraeck, hoe hoogh hy sy geboren.

Hasdru.

't Sy Coninck, Stadt of Vrou, wie spraeck hout, gaet verloren.

Verschooningh.

Scipio.

'De Man en vreest haer niet voor 't bassen van den Hont,
Noch Romen van gelijk voor 't vechten met den mont.'
Wy Siphax, thoonen meer ons mannelijcke krachten,
Met wapen, dan wy doen met yemant te verachten.
'Het dul getoomde Peert op sijn breydel bijt,'
Soo doet oock Hasdrubal die mijne komst benijdt.
Dan soo hy 't Oorlogh soeckt tot u, en ons verderven,
Soo sijn wy oock bereyt om vroom in 't veldt te sterven.

Hasdru.

Waer 't dat wy met den mont bethoonden ons gewelt,
Voor seecker 't Roomsche volck waer meester van het velt.
Had' Hannibal wel eer by Cannas maer gesproken,
Niet hy, maer ghy gewis, hadt sijne macht gebroken.
Niet door de mont, maer 't sweert is al sijn doen geschiet.
Veel woorden sonder macht en acht Carthago niet.

Siphax.

Hooghmoet gaet voor den val, als Blixem voor den Donder.

Hasdru.

d'Eergierigheyt baert nijdt, 'k en acht dat voor geen wonder.

Scipio.

De vreesse gaet de nijdt als hare moeder naer.

Siphax.

De gramschap brengt den mensch in merckelijck gevaer,
d'Onwetenheyt is quaet, by die meynt wijs wesen.
'Noyt wort in wijsen raedt een toornigh mensch geprezen,'
't En voeght u beyde niet dat ghy hier twist voor my,
'De Tempels en het Hof, sijn voor een yeder vry;'
Maer die voornamentlijck, daer vrye Princen wonen,
Die schuldigh sijn haer gunst aen yeder een te thoonen.
't En voeght een Coninck niet, dat hy sijn Gast-vryheyt,
Door yemants twist verliest, eer dat hy wort ontseyt.
De vyantschap verweckt, afgunstigheyt, en haten,
't Is noodigh hier in 't Hof het twisten naer te laten.
Spreeckt maer malkand'ren aen, zijt vreedelijck gesint,
'Die doet een vrome daedt, die sijn gemoet verwint.'

Scipio.

Noyt sonderlingen haet, en heeft in my gebleken:
Dan my en staet niet toe, om veel met hem te spreken,
Want van mijn eygen saeck soo somtijts wel geschiet,
En heb ick voor als nu, met hem te spreekken niet.
Wat aengaet van mijn Stadt, heb ick noch min te seggen,
Een yeder moet sijn doen met wijsheyt overleggen,

Wie van ons yders gaet met last als Ambassaet,
Moet all' sijn dingen doen met weten van 't Senaet.

Siphax.

Aen niemant wort de deught tot sijne schand' verweten,
Komt Princen gaet met my, ick nood u bey' ten eten.

Derde Wtkomen.

Masinissa, Lucius Martius.

Masiniss.

'De Vrienden sijn alleen den toevlucht in den noot,
De vrucht van vrientschap is 't beminnen tot der doot.
De vrientschap die vereent ons herten soo in 't willen,
Dat sy noch in den wil, noch in het doen verschillen.
't Is beter eenen vrient, als rijckdom, staet of Gelt:
Oock beter datmen laet, als noyt de deught vergelt.'
Mijn herte brant van lust, van lust ben ick ontsteken;
O Martij! om naer wensch, met Scipio te spreken.
't Waer voor een Vorst als ick wel teecken van ondanck,
Soo ick my selver niet, hem tot voldoeningh schanck.
Soo ick sijn deughden niet, met vrientschap quam beloonen,
Soo een danckbarigh hert, is schuldigh te bethoonen.
'Het hert spreeckt door den mont, den mont verthoont het hert,
Hoe wel men min door 't hert als mont veroordeelt wert.
Den staet die 't hert vervoert, kan licht den mont verleyden:
Maer vrientschaps nutte deught, kan meer tot eer geleyden,'
Sijn vrientschap heeft mijn hert, in zijne ziel herbaert,
'k En roem niet op my self, maer op sijn deught vermaert.
'k En roem niet op mijn doen, maer op sijn doen verheven,
Waer door dat hy hem doet hy d'Antipodes leven.
Vlisses wijsen raedt, Achilles vroomen moedt.
De faem in hem alleen, met eer gedencken doet.
Der Griecken roem is doodt, door all' sijn vroomen daden,
Hem acht ick meer in daedt, en wijser in het raden.
Sijn daden, die van hem door Ossa sijn verbreyt,
Maeckt my tot mijn geluck tot sijnen dienst bereyt.
Dat Mago niet en denckt, dat sal ick weder keeren,
Den noot die leert den mensch, den tijt sal hem oock leeren,
't Waer schand' voor mijn geslacht, dat ick ondanckbaer waer,
De deught vermaent den mensch, haer deught te volgen naer.

Luci. M.

'Ons Stadt en kan niet staen als sijn huys is gevallen,
Noch sijn huys blijven staen, als Romen is vervallen,
In sijn doorluchtigh huys wort trouw en deught beloont,
Den mensch die vrientschap kent, hem self met eer becroont.'

Masiniss.

Men thoont min edelheyt door 't bloedt als door het leven,
Aen hem en 't Roomsche volck, wil ick mijn trouwe geven,
Aen hem en 't Roomsche volck ben ick terstont bereet,

Te doen by vyer en sweert, naer ons gebruyck den eedt.

Dat Iuno (die wy meest vereeren in ons' Landen)
Aen Iovi vry ontroof den blixem uyt sijn handen,
En brant mijn ingewant, indien ick niet en hou,
Dat ick hem sweeren sal, op mijnen eedt en trou.

L. Martius.

De Goden zijn de geen, die trouw en eedt ontfangen,
Ick weet dat Scipio, sal naer uw' komst verlangen.
Mandonius den Vorst door oproer aengeset,
Heeft hem in sijne saeck tot noch toe wat belet.
Veel dingen zijn daer meer in dit Rijck voorgekomen,
Dat hem verhindert heeft, van 't geen was voorgenomen:
Ghy weet grootmoedigh Vorst, dat eersucht ons verblint,
Waer door veel menschen zijn tot nieuwigheyt gesint;
Oock dat d'onsichtbaer Faem, de Suster van het liegen,
Den mensch door valsch gerucht, kan lichtelijck bedriegen.
Dees was't, die valschelijck sijn doot bracht voor den dagh,
Hoewel hy sonder noot, maer kranck te bedde lagh.
De Vorsten door dees maer in Oorlogh zijn geresen,
Een yder dacht van haer, nu selver Heer te wesen.
Noyt quaet en quam alleen: want ons ontrouwich Heyr,
Dat in Surrona lach, misbruyckten haer geweyr,
En hebben onder haer, voorhoofden stracx verkoren,
Twee Boeven die ick acht onedel bey geboren,
Dees sochten krijgh in vre', het Oorlogh scheen haer rust,
Of 't Vrient of Vyant was, sy maeckten 't ongerust.

Masiniss.

De wijsheyt van den Vorst, sal desen twist wel stillen,
Den Hemel strijt voor hem, hij wilt, dat hij sal willen.

Vierde uytkomen.

Scipio, Mandonius, Masinissa, Lentullo stom.

Scipio.

'Het leven van een Stadt, komt door haer heerschappy,
Waer dat geen wet en is, en is den staet niet vry,
De Princen leven lanck, in een geluckigh leven,
Als haer niet eygen baet, maer deughden maeckt verheven,'
't Was voor Pericles eer, hoe wel hy veel versloegh,
'Dat niemant door sijn schult, in sijn Lant rou en droegh.
Wy sien 't Oraculum, van Delphos dan geschieden,
Wanneer dat eenigh Vorst hem selven kan gebieden.
't Is voor een stadt of rijck, het nutste datmen vint,
Als niemant sijnen Vorst, door weldoen overwint.'
Dees saecken en noch meer, die deden my bewegen,
Dat ick meer tot genaed', als strafheyt was genegen.
't Scheen doen de Fame quam, van mijn gewenste doot,
Dat Romen was berooft van macht, van overhoot.
't Scheen segh ick, dat met my ter aerden was gedragen
De glori van ons Stadt, als of 't al waer verslagen,

De Goden willen niet, dat ons eer of geweld,
Op 't leven van een mensch, min op my sy gestelt.

Mandonius uyt.

'k En kan o! grooten Vorst, mijn, noch mijns Broeders daden
Beweeren met onschult, maer kenn' die voor misdaden.
'k En kan oock dencken niet, waer door wy zijn verblint:
Maer wijt het aen den tijdt, die licht een oorsaeck vint.
Waer in niet 't sweert alleen, van ons wert aengenomen:
Maer u Romeynen self, tot oproer zijn gekomen.
Of 't door d'invloeyingh nu des Hemels is geschiet,
Of door der Goden schick, en weet ick seecker niet,
Dat wy, die door natuer, ondienstbaer zijn geschapen,
Door onse vryheyt, ons begaven tot de wapen;
Dan of sy willen doen, bekennen aen den mensch,
Dat ghy geboren zijt, alleen naer haren wensch,
Die niemant uws gelijk, in deught, bermhertigheden,
Noch in goetdadigheyt, en vont oyt beneden.
Dit laet ick so het sy, wy kennen onse schult:
Maer hopen door u deught, dat ghy 't vergeven sult.
Wy weten dat ghy ons moeght straffen aen ons leven,
Soo ghy niet door genaed' ons misdaet wilt vergeven.
Wy kennen dat wy zijn door weder-wil verleyt,
Waer door wy zijn gebracht tot dees' ontsinnigheyt.
Dan soo ghy door u deught, genadigh ons wilt thoonen,
Soo willen wy naer macht, u deught met danck beloonen.
Soo willen wy ons self, die staen in u geweld,
Op-offren in de doot, en voeren naer in 't veldt.
Wy sullen open doen ons slooten, en ons steden,
Neemt onse Kinders wegh, wy zijn daer med' te vreden.
Ontwapen ons naer wil, ons Vrouwen voert van hier,
Op dat wy maer ontgaen het bloedigh Oorloghs vier.

Scipio.

My sijn van harten leet, Mandoni, u misdaden;
Maer leeder dat ghy my vervoert tot ongenaden,
Dan nochtans, om dat ghy dees misdaedt self bekent,
En u ootmoedelijck tot mijne goetheyt went,
Soo wil ick niet-te-min genadig my bewijsen,
Dat ghy, die hebt misdaen, my self sult moeten prijsen:
Maer dat ghy my tot pant, Kinders en Vrouwen biet,
Of steden geven wilt, dat is mijn meyningh niet.
Mijn meyningh is, soo ghy u trouwe weer wilt breken
Dat ick my niet aen haer, maer aen u self sal wreken.
Ick sal voor dese reys vergeven u misdaet,
Denckt vry dat het voortaan, in uwen wille staet,
Of ghy belooningh wilt van 't Roomsche volck ontfangen,
Of wel een wreede straf, soo ghy weer wort gevangen.

Mando.

Den Hemel sy getuygh van mijn oprecht gemoet,

Scipio.

'Den Hemel loont of straft, die trou of ontrou doet.'

Mando.

‘Die rust bewaren kan, doet meer, als haer te krijgen.’

Scipio.

Die self d'onrust verweckt, moet van de ruste swijgen.

Mando.

Ootmoedigh buych ick my, met danckbaerheyt ter aerd'.

Scipio.

'Door weldoen maeckt den Vorst hem aldermeest vermaert,
't Is een veel lichter saeck, te winnen Lant en Steden, '

Mandonius binnen.

'Dan die te houden zijn in onderdanigheden.'

Masiniss. uyt.

Van doen o! roem der aerd', dat ghy hebt sonder kost,
Mijns Broeders eenigh Soon genadighlijck verlost,
Ben ick van sin geweest u vrientschap aen te bieden,
Dat soo langh heeft vertoeft, eer 't seecker kon geschieden.
Door dat ick in dit Rijck, als in een woest, vreemt Lant,
Kost qualijck dienst gedaan, al ded' ick u bystant:
Maer hope dat ick ben weerhouden van de Goden,
Om voor Carthago self te volgen u geboden,
Om segh ick dese Stadt te brengen in u macht,
Soo ghy naer Aphricam maer treckt met u Heyr-kracht.
Waer dat seer veele zijn die naer u komst verlangen,
Waer ghy met meerder vreught, als hier, sult sijn ontfangen,
Indien ghy overwint het Rijck Numidia,
Carthago met de rest verkrijght ghy wel daer na.

Scipio.

'Wat groot en heerlijk is, is meest van kleyn begonnen,
De Vrientschap noch de deught en is noyt overwonnen.
Den Prins die maeckt wel rijck, niet edel van gemoet,
Dees eer men aldermeest door vroomheyt krijgen moet.'
Al was de vrientschap kleyn, te voren met ons beyden,
De doot o! Masiniss' sal maer ons vrientschap scheidyden,
'Die meerder acht zijn scha', als trouheyt van den vrint,
Verliest door zijn gebreck, veel meerder als hy wint.'

Masiniss.

'Wie op sijn deught vertrouwt, hoeft niemants eer te haten.'

Scipio.

'Den Vorst wort door sijn deught bemint van d'Ondersaten.'
Dan soo my wort vergunt naer Aphricam te gaen,
Soo hoop ick door mijn macht u saken voor te staen.

Masiniss.

't Voorspoedelijck beleyt komt van de hooge Goden.'

Scipio.

'De Goden doen de mensch, uytvoeren haer Geboden,
Sy straffen met verderf, die niet en zijn getrou,
Om dat hem yder mensch voor ontrouw wachten sou.'

Masinissa, sweert met het Swaert op de keele, d'ander handt op den Autaer.

*Soo ick niet trouw en ben, tot dat wy sullen sterven,
Soo moet my Vyer en Sweert, jae Luna self verderven.*

Scipio.

‘Het leven is een doot, als het geen vriendschap heeft,
't Begin en achtmen niet, 't moet zijn soo langh men leeft,
Wie Vrienden haest verkiest, heeft Vrienden haest verloren,
Den Vrient wort niet door d'oogh, maer door het hert vercozen.’
Lentule neemt de Stadt van Tاراcona waer,
't Is noodigh voor ons saeck, dat ick naer Romen vaer.

Assidius die sal besetten d'ander Steden,
 'De macht soo wel als 't recht, hout Lant en Stadt in vreden.
 Wie twist en oproer straft, en niemant aen en siet,
 Die hout een twistigh rijck met dwanck in zijn gebiet.'

PAVSA.

Tweede deel, eerste uytcomen.

Q. Fabius Maximus, P. Scipio, den Raedt.

Q. Fabi.

Ick sorgh, O! wijsen Raedt, soo ick ontraed te trecken,
 Dit jaer naer Aphricam, dat ick sal haet verwecken;
 Of dat my achter rugh sal worden naer geseyt,
 Dat daer twee dingen zijn, waer door ick word' verleyt.
 Ten eersten, dat ick ben te lancksaem in mijn daden,
 Ten tweeden, dat ick dit uyt nijdt bestae t' ontraden.
 Dan 't eerste sullen my beschelden met verwijt,
 Die jonck en hittigh zijn, en vyerigh tot den strijt:
 Maer soo sy dencken eens, wat Romen heeft geleden,
 Als wy met Hannibal soo onvoorsightigh streden,
 Soo sullen sy misschien bekennen haer misdaet,
 En dat mijn lancksaemheyte haer dickwils quam te baet.
 Ten and'ren sorgh ick seer, sal my sijn toegeschreven,
 Dat ick aen Scipion misgun dees eer te geven,
 Of dat ick hind'ren wil den jongen koenen man,
 Een lofbaer daedt te doen, die ick niet doen en kan.
 Wiens faem dat nu begint te gaan in vreemde Landen,
 Wiens daden sijn vermaert, by vrienden en vyanden,
 Wte nu het Roomsche volck soo grooten weldaet doet,
 Dat yeder wie hem kent, hem eer bewijsen moet,
 Recht of ick waer bevreest, dat hy mijn eer sou hind'ren,
 Noyt heb ick yemants lof door afgunst doen vermind'ren:
 Maer heb in mijnen tijt veel ampten groot ontseyt,
 En socht 't gemeene best, dat my gaf waerdigheyte.
 Seer menighmael heb ick veel vyantschap verkregen,
 Als ick was het Senaet of het Gemeeynte tegen,
 Tot dat men met der daedt geleert heeft, en gesien,
 Dat mijnen wijsen raedt, nootwendigh moest geschien.
 Van d'eer ben ick vernoeght, die ghy my hebt bewesen,
 In leven en in doot sal ik voor Romen wesen.
 Ick heb veel Staten groot bedient tot aen mijn endt.
 In 't Velt, en in den Raedt, is mijn doen wel bekend.
 Ick ben de dingen moe, wat sou my meerder lusten,
 Die nu ben out en kranck, en voortaan wensch te rusten?

Denckt niet dat ick dit segh, O! Vaders door den nijdt,
 Ick weet dat hy eerst bloeyt, en jeuchdigh is van tijdt.
 In ouderdom mach hy mijn kinders niet geraecken,
 Wat wil ick sonder noot, mijn vyantschap dan maecken?
 Daerom, O! Scipio, en sult ghy deucken niet!
 Al raed' ick tegen u, dat het uyt nijdt geschiet,
 't Is voor 't gemeynte best, waer voor wy moeten blijven,
 Waer van my niemant sal, van wijsen, noch afdrijven.
 Ick wenschte van gelijk, dat ghy dit oock bedacht,
 op dat ghy eygen lof, niet voor 't gemeyn en acht.
 Meynt ghy niet eer genoegh van Hannibal te dragen,
 Soo ghy hem door u macht kont uyt u Lant verjagen?
 Of acht ghy hem soo kleyn, die ons met oorlogh swaer,
 En schadelijck verlies, gequelt heeft veerthien jaer?
 Acht ghy de schade niet by Trebia geleden,
 En hoe wy met verlies by Trasimenus streden?
 Oock Cannas nederlaegh, en schandelijcke vlucht,
 Waerom dat Romen noch met groot verdriet versucht.
 't En voeght niet datmen wil verwinnen ander Landen,
 Voor dat zijn eygen Lant bevrijt is voor vyanden.
 Geeft eerst Italien vre' eer dat ghy elders gaet,
 't Is dwaesheyt die sijn Lant, om ander Landen laet.
 Of meynt ghy meerder eer in Aphrica te winnen,
 Als hem hier in u lant, met voordeel t'overwinnen,
 Neen, neen, en denckt dat niet, denckt om geen ander Lant,
 Voor dat ghy hebt bevrijdt u eygen Vaderlant.
 't En voeght niet dat men wil, van 't achterst, 't voorste maken.
 'Den raedt gaet voor de macht, in krijgh en oorloghs saken.'
 Denckt hoe wy zijn ontbloot, aen lieden, goet en gelt,
 En ons gemeyne Borss', is door den krijg gestelt,
 Ons machten sijn te swack om houden, en betalen
 Soo veel heyr krachten groot, in veel verscheyden palen.
 Wie wil ons geven volck, en Schepen tot 't vertreck,
 Gout, Silver, Gelt en kost, soo veel daer zy gebreck?
 Wat sou daer uyt ontstaen, ick schrick daer van in 't spreken,
 Soo Hannibal noch eens ons machten komt te breken,
 Dat niet en was kan zijn, genomen of dit quam,
 Soumen dan senden eerst, om u naer Aphricam,
 Eenmael naer Cannas slagh, was Hannibal bedrogen,
 Dat hy niet stracks en is naer Romen voort getogen.
 Waer door hy sijn geluck heeft schandelick versien.
 't En sal by avontuer, voortaan niet meer geschien.
 Mijn lieven Scipio, 't geluck kan licht verkeerren,
 't Exempel van u Oom, en Vader sal 't u leeren,
 Dat niemant op 't geluck hem veel verlaten mach,
 Die doot gebleven zijn, by naer op eenen dach.
 Sy hadden roem en eer in Spangien oock verkregen,
 Tot dat haer keerde 't radt, en is geloopen tegen.

Haer hoop was niet alleen op ons Romeyns gewelt:
 Maer op het Spaensche volck Celtiberos gestelt.
 Meynt ghy dat Masiniss' en Siphax hoogh gepresen,
 Niet soecken Heeren self in Aphrica te wesen?
 Meynt ghy dat sy aen u, of aen den Roomschen naem,
 Vergunnen souden 't geen, dat haer is aengenaem?
 Veel liever souden sy naer haren wensch gebieden,
 Dan dat haer desen dwanck van vreemde sou geschieden.
 't En is voorwaer geen spel, in een vreemt Lant te gaen,
 Om soo een strijbaer volck te maken onderdaen,
 Den dach viel my te kort, sou ick het al verhalen,
 Wanneer het is misluckt tot veel verscheyden malen.
 Het Aphricaensche volck is vroom en onvervaert,
 't En is in Spangien niet, daer ghy geluckigh waert,
 Daer uwen Vader vroom, verworven had' veel Vrinden:
 Maer sult in Aphrica niet dan vyanden vinden.
 Siet dat ghy niet te veel op Siphax en vertrouwt,
 Noch oock op Masiniss', wien ghy soo deughdigh hout.
 Ghy hebt Siphacem eens vertrouwt al ons welvaren,
 Doen ghy met kleyne macht zijt in zijn huys gevaren,
 De spelen licht gewaecht, gelucken niet altijt,
 'Men veynst somwijlen wel, naer dat vereyscht den tijt.
 Op datmen naderhant, in grooter mocht bedriegen,
 De woorden sijn seer licht, die met den wint vervliegen,'
 En acht u selven niet, van die, die willen dat,
 'Als haer een saeck geluckt, dat men 't haer kloeckheyt schat,'
 En als het qualijck gaet, datmen dan niet haer lieden,
 Maer wel Fortuna self, verwijten sal 't misschieden,
 Genomen ghy zijt meer, als die oyt voerden 't Heyr,
 En hoeven wy dan niet te meer u tegenweyr?
 Of meynt ghy Hannibal, die ghy hier kont vervolgen,
 Te dwingen dat hy u naer Aphricam sal volgen?
 Onseker is dees' saeck, genomen of dit waer,
 Soeckt ghy hem dan so wijt, daer ghy hem hebt soo naer?
 Voorwaer het geeft my vreemt, en kan 't seer qualijck lijden,
 Dat ghy hem liever daer (als hier) wilt gaen bestrijden,
 Daer u, hier van ons Stadt, kan worden by gestaen,
 Dat daer in een vreemt Lant soo niet kan zijn gedaen,
 Ghy zijt wel ongelijck uw' Vader, in dees' dingen,
 Die self naer Spangien toogh, om Hannibal te dwingen:
 Maer als hy quam te laet, en hem daer niet en vant,
 Quam hy van Spangien stracks weer naer zijn Vaderlant,
 Daer naer heeft hy zijn reys' naer Gallia genomen,
 Om hem strijt aen te doen, eer dat hy hier sou komen,
 Hy socht hem over al, ghy die hem vint naer by,
 Soeckt hem in Aphrica, waer dat hy niet en zy,
 Ghy moet O! Scipio, 't gemeyn voor 't eygen achten,
 't Welvaren van het Lant moet ghy voor al betrachten,

Dees' Vaders staet het toe, verkozen in 't Senaet,
 Te gunnen krijgh of vre, of dat tot nut bestaet,
 't En is hier geen gebruyck, dat yemant 't heyr mach leyden,
 Dan daer hem het Senaet geschickt heeft of bescheyden.

Scipio.

Den Raedts-heer Fabius laet hooren in 't begin,
 Dat hy twee dingen vreest, of sorght in sijnen sin,
 Waer van ick soo een man noyt dorven sou beschelden,
 Soo hy 't met eygen mont niet selver ginck vermelden.
 Sijn daden prijst hy self, mijn daden hy veracht,
 Dat ick in Spangien de', hy niet by 't sijn en acht,
 't Schijnt dat ick ben te jonck, om hem met my te moeyen,
 'Doch vruchten nut en goet, uyt jonge tacken groeyen.'
 Maer als men in den gront, sijn reden wel door siet,
 Soo vintmen dat sy meest maer op twee dingen siet.
 Het een' hoe sorgelijck dat nu sijn mijn aenslagen,
 Het ander dat ick self daer van soeck d'eer te dragen.
 Recht of ick niet en sagh op het gemeyn profijt:
 Maer tot dees' eer vervoert, als hy, tot haet of nijdt.
 't Schijnt dat hy mijne saeck wil trecken in bedencken,
 Als of ick onsen staet, en het gemeyn wou krencken.
 Wanneer dat hy my raedt, dat ick niet op 't geluck
 Of spelen licht gewaeght, aenveerden sou dit stuck,
 Waer dan ick hem te recht sou danckbaerheyten aanbieden,
 Soo ick het saegh of wist, van herten te geschieden.
 Maer waer uyt komt de vrees in Fabio, dat hy
 Nu voor mijn opset vreest, en sorge draeght voor my,
 Waer was die, als ick eerst naer Spangien soude varen,
 Noch sijnde maer een man van vier-en-twintigh jaren?
 Wie sorghe doen voor my, wanneer ick met een Heyr,
 Vier Heyren wederstont met macht en tegenweyr?
 Wanneer dat hoop noch troost in Spaengien was gebleven,
 Dat yemant 't selve Lant sou winnen in sijn leven?
 Wanneermen in ons stadt van Romen niemant vant,
 Die onderwinden wou, te trecken in dat Lant?
 Doen was ick out genoegh: o! Fabi all' u sorgen
 Die laegen acht ick doen door vrees, en schrick verborgen.
 Ick meynde dat ick nu door oeffeningh en tijt,
 Verbeteret soude zijn, tot voeringh van den strijt:
 Maer nu ick heb geleert, en dickwils heb geslagen,
 Betrouwt ghy my veel min, als in voorleden dagen.
 Maer waerom vreest men nu den Tocht naer Aphricam,
 Is 't meer als Spaengien was, wanneer ick daer in quam?
 Sijn niet haer hoofden meest verslagen of gevangen?
 Sijn daer geen Vrienden oock, die naer ons komst verlangen?
 Is Masinissa niet, waer op haer hope stont,
 En Siphax haren troost, geweken van 't verbont?
 Wat mach daer beter zijn, dan ons tot krijgh te schicken,
 Terwijl den dat sy haer voor ons geluck verschricken?

Maer Fabius die wil dat ick haer uytstel geef,
 En wenscht dat ick dit jaer noch in Italien bleef,
 Waerom? om dat sy haer met by-gelegen Landen
 Bespraken, en terwijl ons maeckten meer vyanden.
 Dat lichtelijck gebeurt, wanneer den vyant siet
 Dat ons voornemen traegh en lancksaem maer geschiet.
 Nu Fabius die meynt, en derf het schier wel seggen,
 Dat ick hier Hannibal, door vrees' wil laten leggen.
 My dunckt, voorwaer my dunckt, dat het geen wonder waer,
 Dat ick hem in ons Lant liet leggen noch een jaer,
 Daer hy voor Fabium, is veerthien jaer gebleven,
 Die so sijn daden prijst, en doet door woorden leven.
 't Schijnt dat hy is alleen, die met beroemingh leeft,
 Om dat hy langhs 't gebergh' wat om-gekropen heeft,
 Om dat hy hier en daer, gevoert heeft onse machten,
 Ten lesten niet gedaen dat weerdigh is om achten.
 Of is 't soo hoogen lof, dat desen vromen man,
 Met listighlijck verraedt, de Stadt Tarentum wan?
 Wat is dat, by dat ick Carthago heb genomen,
 Den aldereersten dach, dat ick daer was gekomen?
 Mijn meyningh en is niet, te prijsen mijne daedt,
 Om dat eens anders eer daer door sou sijn versmaedt.
 Mach ick my niet gelijk aen Fabio gemaecten,
 Soo hy onsecker meynt, in Ridderlijcke saecken,
 Soo wil ick, hoewel jonck, den ouden niet-te-min
 Doen sien, dat ick hem doch in 't spreken overwin.
 Van ander wil ick my, loven en schelden laten,
 'Het goede prijst hem self, 't quaet doet hem selven haten:.'
 O Vaders, 't is meer eer naer Aphricam te gaen,
 Dan dat ons in ons Lant, den krijgh word' aengedaen:
 Wy konnen Hannibal niet beter van ons jagen,
 Dan als sijn Vaderlant verschrickt is of verslagen:
 Betrou my wijsen raedt te gaen in Aphrica,
 Ick meyn dat Hannibal my haest sal volgen na.
 Soo ick uyt Spaengien haer tot viermael heb verdreven.
 Wil ick oock Aphricam doen met verschrickingh beven.
 En dwingen haer, dat sy ontbieden uyt ons Lant
 Haer macht, met Hannibal door vrees', met groote schant:
 Spaengien, Cicilien, en 't Eylant der Sardiennen,
 Die sullen ons seer wel, tot desen Oorlogh dienen.
 't En is soo sorgh'lijck niet, als Fabius wel seydt,
 Naer Aphricam te gaen, daer ons verwinningh leydt.
 De dingen goet of quaet, die sien wy meest geschieden
 Naer dat de Lieden zijn, die wy met last gebieden.
 Denckt niet dat ick te veel, op Siphax my vertrouw,
 Noch oock op Masiniss', wien ick voor deughdigh hou.
 'k En sal op niemant my verlaten van den haeren;
 Maer sal my hoop ick wel, voor haer ontrouw' bewaren,

Laet u ontraden niet, te trecken in haer Lant,
 Italiën voorwaer, heeft langh genoegh gebrant,
 Ick wil door hooge gunst, oock Aphricam doen branden,
 En keeren desen krijggh van ons in hare Landen.
 Soo het soo sorgh'lijck waer, in een vreemt te Lant te gaen,
 Hy, wien ghy listigh hout, en had het noyt gedaen,
 Die self sijn eygen Lant, en Spangien heeft verlaten,
 Om so een reys te doen door soo onweeghbaer straten.
 Heeft hy gevonden hier, die vielen aen zijn zy,
 Ick wil in Aphrica die vinden oock voor my,
 Carthago heeft den roep in Spangien schier verloren,
 Haer hoofden meest vergaen, van haer in dienst vercoren.
 't Waer wel een groote schant, dat niemant van ons stadt
 Naer Aphricam te gaen, het hert noch moedt en had,
 Daer eenen van haer stadt heeft dorven herwaert komen,
 Naer dat hy Spaengien had geweldigh ingenomen.
 't En sal gelooves my, niet kosten soo veel gelt,
 Noyt hebt ghy tot mijn Heyr in Spangien yet bestelt:
 Maer ick heb meer als eens ons borsen doen vervullen,
 Die wy noch meer van daer, hoop ick versorgen sullen.
 Waeght maer tot dese reys, dat ick van Spaengien sont,
 En haer, wien ick wel eer tot my goetwilligh vont,
 Maeckt niet, dat ick dees' saeck, moet aen 't Gemeynt' versoecken,
 Dat ick voorseker sal naer weygeringh aen soecken.
 Maer Fabius die meynt, ick soeck mijn eygen eer,
 Dat ken ick, maer ick soeck 't gemeyn profijt noch meer,
 Een edel vroom gemoedt staet vry in eygen saecken,
 Om neffens het gemeyn hem selver groot te macken.
 Denckt vry, ó! Fabium dat ick, indien ick kan,
 V wil te boven gaen, als een kloeckmoedigh Man,
 Ick wenschte dat wy veel alsulcke Borgers vonden,
 Die door gelijcken moedt, naer lof en eere stonden.
 Waer yeder soo gesint, en thoonden hem getrou,
 Ick meyn dat het ons saeck, en Romen goet zijn sou.

Den Raed.

Den Raedt en 't Roomsche volck, naer wijselijck beraden,
 Bekennend' yeders deught en mannelijcke daden,
 Geeft last, (hoe wel men dreyght 't gemeyn te spreken aen,)
 Dat Scipio naer 't Lant Cicilien sal gaen:
 Doch dat hy niemant mach tot dese reys' verwecken,
 Dan die met vryen wil bereyt zijn med' te trecken.
 Soo hy 't dan raedsaem vint, of nut voor onsen staet,
 Dat hy naer Aphricam, van daer dan 't schepe gaet.

Tweede deel, tweede uytkomen.

Siphax, Hasdrubal, Sophonisba, Bochar.

Siphax sittende op den Throon.

Wie dat in voorspoet wil ontseggen zijn vyanden,
 Of hem verbinden wil met by-gelegen Landen,

Die moet bedencken eerst eer dat hy voort wil gaen,
 Of het niet beter waer naer vreed' als krijgh te staen.
 Oock of het geen hy soeckt, rechtveerdigh is en reden,
 Nut, lofbaer, buyten vrees, naer recht en oorloghs seden.

Hasdru.

Ick weet, o! Siphax groot, dat ghy sout hebben vree',
 Soo het den moet wil niet van ons Vyanden dee':
 Maer ghy moet seecker zijn, soo ghy haer kont verderven,
 Dat ghy doorluchtiger sult door uw' daden sterven.
 Noyt souden wy soo stout aensoecken u geluck,
 Soo wy niet u Fortuyn bekenden in dit stuck:
 Noyt souden wy aen u betrouwen dese saecken,
 Soo ghy niet meer u self als ons sout grooter maecken.
 Voor my, ick hebb' geleert hoemen in tegenspoet,
 En in voorspoedigheyt hem wel beraden moet.
 Daerom, op dat ghy oock mooght wijselijck beraden,
 Soo spiegelt u aen ons, en aen veel ander daden.
 'Wie groot is, soeckt altijt door eersucht meerder eer,
 En tracht indien hy kan te worden Over-heer.'
 't En is van heden niet dat dees' Romeynen wenschen,
 Het oorlogh aen te doen, aen veel verscheyden menschen.
 Recht als een Pest der aerd', die onversadighlijck,
 Eergierighlijcken staen, naer 't wassen van haer Rijck.
 Denckt of ons nederlaegh', u machten kan verstercken,
 Of dat ghy wederstant kont door ons schade mercken.
 Denckt of den onderganck van ons vermaerde Stadt,
 Kan eynden desen krijgh, die ick onseecker schat,
 Erst sullen sy aen ons, en dan aen u beginnen,
 Met hoop dat sy 't in 't lest al sullen overwinnen.
 Verbint u maer met ons, wy sullen hoop ick haer,
 Bedriegen in haer hoop, en brengen in gevaer,
 V Coninckrijck is noch in grootheyt en in machten,
 Ons Legers in haer Lant, die sy onwinbaer achten,
 Verdraeght daerom met ons, wat ons Fortuna geeft,
 Die winningh en verlies, in haer believen heeft.
 Ontfanght dees' gaven maer, die wy door vrientschap schencken,
 Waer by Carthago wenscht, dat ghy haer sout gedencken,
 Waer by Carthago thoont, al sijn haer giften kleyn,
 Dat sy dees' vrientschap wenscht, voor haer, en voor 't gemeyn:
 Maer ick, om dat ick sou dees' vrientschap stercker binden,
 Heb voor 't gemeyne best niet beters konnen vinden,
 Dan dat ick u die schonck, dan dat ick u die bracht,
 Wiens ziel dat in u ziel altijt te leven tracht.
 Wie dat als uwe slaef, sal dienen uwe slaven,
 Wie dat in hare ziel, u ziele wenscht te graven,
 Wie dat u grootheyt maeckt, haer vryheyt onderdaen,
 Wie dat ootmoedigh wenscht, voor uwen Throon te staen,
 Wie segh ick, dat voor my, haer aen u heeft gegeven,
 Om als een vrou een slaef, in trouw en dienst te leven.

Siphax treet van den Troon.

De schatten groot van weerd', die my Carthago schenckt,
 En acht ick niet met all', by 't geen dat ghy my brenghet.
 Ha! Sophonisba schoon, wat gaven sou ick wenschen,
 Voor u verheven schoont, die overtreft den menschen?
 Voor u verheven deught, waer door ghy nu ter tijt,
 Van u vermaerde Stadt, een tweede Dido zijt.
 Dat Phabos Cythere, vry roockt op haer Altaren,
 Laet vry 't Egypische volck, haer Isis wel bewaren,
 Ghy zijt mijn Cythere, mijn Isis, Ziel en Vrouw,
 Van wien ick nu alleen, mijn rijck en leven hou.
 'De grootheyt sonder min, is waerdigh te misprijsen,
 De min doet door haer kracht 't verborgen deel bewijsen,
 Hoe grooter datmen is, hoe meerder datmen brant,'
 De min heeft meer in 't Hof haer wooningh, als op 't Lant:

Sophon.

Soo ghy my dan bemint, wilt dan mijn Stadt beschermen,
 Ick thoon dat ick u min, nu ick koom in u ermen,
 Draeght sorgh voor u en my, wie plaets geeft aen den tijt,
 Wort seldom sijnen staet, noch min zijn vryheyt quijt.

Siphax.

Men mach de Vryheyt niet dan door het bloet verliesen,
 Den tijt heeft my geleert het beste te verkiesen.
 Bocchar gaet terstont de Roomschen Velt-Heer aen,
 Dat wy in Houwelijck met Sophonisba staen,
 Waer door ick schuldigh ben Carthago te bewaren,
 Soo hy haer met sijn macht, of Wapen wil beswaren:
 Maer soo hy trecken wil naer eenigh ander Lant,
 Dat ick hem sal getrou met hulpe doen bystant.
 't is noodigh dat de weet den Vyant wort gesonden,
 Dat wy door maechschap zijn in vrientschap 't saem verbonden.

Sophon.

Den tijt leert alderbest, en geeft een yeder raedt,
 Wat hem in sijne saeck te doen of laten staet.

Siphax.

'Wanneer men doet de daet, dan is den raedt genomen.'

Sophon.

'Men kan door wijsen raedt sijn ongeluck voorkomen.'

Binnen.

Siphax.

'Den na-raedt komt te laet, voldoet ghy mijnen last.'

Sophon.

'Door eendracht maeckt den Vorst sijn Lant en Steden vast.'

Siphax.

De Min heeft mijn gemoedt, door haer geweld verwonnen.

Sophon.

‘De Min verwint den Mensch, eer 't oorlogh wert begonnen.’

Siphax.

Dat is voorseecker waer, want sy verwon mijn hert,
Soo haest my van u schoont alleen gesproken wert,
Ach aldersoetsten krijgh, waer in ick wensch te strijden,
Waer in ick selver wensch, de nederlaegh te lijden,
Waer in ick selver soeck tot eyndingh van mijn pijn,
Van u volmaeckte schoont verwonnen eens te zijn.
Waer in ick stadigh soeck dat ghy my sout om-ermen,
Waer in ick altijd wensch dat ghy my sout ontfermen,
Waer in ick wensch en soeck, van u te zijn doorwont,
Door u gewenste vyer, dat weder maeckt gesont.

Sophon.

Ach Siphax door u vreught, is mijne smert begonnen,
Mijn Ooghen sijn aen d'uw, van d'uw' ben ick verwonnen,

Mijn hert leeft door de vlam, die van u vier uytgaet,
Niet mijn, maer uwe ziel, in desen boesem staat.

Siphax.

Dat Iuno dan vereent ons hart en ziel te samen,
Dat Hymeneus dan vereenight ons lichamen,
Ick weet dat hy al heeft het Bruylofts Bed' gespreyt:
Want hy ons sijne vreught, en gunst heeft toegeseyt.
Ick weet dat hy met dauw ons kamer gaet besproeyen,
Op dat uyt ons versaem veel vruchten souden groeyen,
Ick weet dat hy vast slaet Tapijten aende wandt,
Waer in geschildert staet de min met haren brandt.
Komt gaen wy daer na toe, komt laet ons derwaerts treden,
Op dat hy naer gebruyck, van ons word' aengebden.

PAUSA.

Derde deel, eerste uytkomen.

Scipio, Bochar, Masinissa, Lelius.

Scipio.

'Door vrees verwintmen eer den Vyant, als door 't sweert,
Den krijgh wilt meer door list, als macht zijn aengeveert.'
Door list, en niet door macht, heb ick mijn macht verkregen,
Nu treck ick meer met macht, als list, den Vyant tegen.
Doch eer ick yvers treck, geveys' ick my te gaen.
Als Numa in een Cell', en spreek daar Iovem aen.
Waer door een yeder meynt, dat all' mijn vrome daden,
Als van AEgeria, door Iovem zijn geraden,
Door diergelijcken list heb ick dry hondert man,
Met Wapen wel voorsien, soo elck getuygen kan.
Want als ick was bereyt naer Aphricam te varen,
En daer dry hondert man noch ongewapent waren,
Beval ick aen de geen die waren jonck en rijck,
Dat sy met Wapen haer versagen all' gelijk.
Soo haest dit was gedaen, van veel Syracusanen,
Begon ick haer met list en dreygingh te vermanen,
Dat ick niet trecken wou met Heyr-kracht in het Velt,
't En sy dat aen mijn volck haer wapen was bestelt.
Den list heeft dan voorsien, dat swaer scheen naer te komen,
Mijn reys' hebb' ick so 't scheen, door weldaet voorgenomen.
Hypona wert verschrickt, een Stadt in Aphrica,
Wanneer daer Lelius met Schepen quam soo na,
Een yeder was verbaest, en wisten nau wat seggen,
Ia self Carthago dacht, dat ick haer quam belegen.

Lilibeum verschrack, wanneer het sach mijn vloot,
 Dat my door vrees' verschrickt, geen wederstant en boot.
 De Lieden op het Lant die vloten met haer Haven,
 En lieten huys en Hof, dat sy ten besten gaven.
 Carthago sond my strax Hannonem int gemoet,
 Wie dat sijn dwase komst betaelt heeft met sijn bloet.
 Mijn daden zijn vergaen, tot noch toe naer mijn wenschen,
 Veel roof heb ick versaemt, van goet, van Vee, van Menschen,
 Salera heeft mijn macht, en wapen oock geproeft,
 Nu leyt voor Vtica mijn Heyr-kracht my en toeft.

Bocher.

Den Coninck Siphax groot, den Vorst der Massulanen,
 Doet u en 't Roomsche volck, als haren Vrient vermanen,
 Dat ghy niet voort en treckt met Heyr-kracht in dit Lant,
 Of hy sal door sijn macht Carthago doen bystant.
 De reden dien hy heeft waer door ick ben gesonden,
 Is om dat hy hem heeft in Houwelijck verbonden
 Met een Carthagsche Vrou, met Sophonisba schoon,
 Wien dat hy waerdigh acht, 't gebiet van sijn kroon,
 Waer door hy niet en mach, haer, noch haer stadt verlaten;
 Maer haer moet bystant doen, als eygen ondersaten.
 Dan soo ghy met u macht wilt op een ander gaen,
 Soo sal hy 't Roomsche volck, en u, als Vrient by-staen.

Scipio.

Dat Siphax dan sijn hert laet van een Vrou verleyden,
 Wy sullen ons door noot, ten Oorlogh dan bereyden,
 Seyt hy ons 't Oorlogh aen? wy doen 't hem van gelijk,
 Gaet, dat hy soo hy kan, voor ons bewaert sijn rijck.

Bocher binnen.

Romeynen soo ghy oyt had 't oorsaeck van verblijden,
 Soo hebt ghy d'oorzaeck nu voor al in dese tijden.
 Den tijt, die d'oorzaeck baert, thoont, datmen thoonen moet,
 Hoe dat een yeders hert door vroomheyt is gemoedt.
 Hebt ghy niet menighmael vermetentlijck gesproken,
 Och dat door eenen slach ons schande waer gewroken?
 Hebt ghy niet menighmael geroepen om den dach,
 Waer in ghy wreken mocht de schand' van Cannas slach?
 Thoont nu wie dat ghy zijt, thoont nu door uwe krachten,
 Waer voor dat ghy voortaan u selver wilt doen achten.
 Ghy siet hoe Siphax ons ten Oorlogh heeft ontseyt,
 Verliest doch genen tijt, straft sijn vermetenheyt.
 Ick sal mijn moedigh Hayr gaen in twee hoopen scheyden,
 Waer van ghy Masiniss' het eene sult geleyden.
 Dan op dat mijnen wil in alles word' gedaen,
 Sult ghy hem Lelio met raedt en daedt by-staen.
 Ghy sult by Vtica innemen gaen de Bergen,
 En sien of ghy haer kont tot strijt of Oorlogh tergen:
 Maer so ghy wort gewaer, dat Siphax soeckt den slagh,
 Soo proeft wat u geluck op sijn gewelt vermach.

Masiniss.

Hebb' ick noch zijnde jonck, Siphacem eens geslagen,

'k En twijffel niet dees' eer noch eens van hem te dragen,

'k En vrees den genen niet, die onrechtveerdighlijck,
Als een meyneedigh Vorst staet naer mijn Coninckrijck.
'Die recht heeft, die heeft moedt, die moedt heeft, hoopt te winnen,'
De Goden laten self, die recht heeft overwinnen.

Verthooningen.

't Eerste.

Daer Scipio de Goden doet Offeren, ende geluckige voorteecken bevint, wordt van Victoria eenen Palm ofte Lauwer-tack in de handt gegeven, en van deucht, eer, ende gheluck ghekroont, by haer hebbende Hoop, Sterckheydt, Vriendtschap, Conincklijke macht, ende Rijckdom.

Tweede.

Daer Vreese, Wanhoop, Droefheydt, Gevangenis, Ellende, Armoede, Honger, Onghestadigheydt, ende Bedrogh haer aen Siphax verthoonen, waer van hy verschrickt.

Derde.

Daer Scipio ende Masinissa tegen Siphax ende Hasdrubal strijden, ende Siphax wort ghevangen, Scipio by hem hebbende sijn geluckigen, ende Siphax sijn ongeluckige Personagien.

Derde deel, tweede uytkomen.

Sophonisba, Edissa Voester.

Sophon.

Ha! grouwelijck geset, waer toeft ghy wreede doot;
't Verdriet dat my omvangt, ach Hemel, is te groot.
Mijn hert is als versteent, mijn aders my begeben,
De droefheydt van mijn ziel, doet my vol smerten leven.
Mijn tranen die ick stort, en mijn vervrosen bloet,
Die strijden tegens een, in mijn verswackt gemoet.
Ick wensch, ick wensch de doot, maer sy vertoeft te komen,
't Schijnt dat sy hare vreucht heeft in mijn smert genomen;
't Schijnt dat sy haer vertreckt, of vreesigh vlucht voor my,
Echidna wreeckt mijn leedt, of staet mijn onschult by.
Vervordert mijn verderf, ick maen u helse Goden,

Keert Tisis, Hecate, die voor my zijt gevloeden,
En vlucht niet sonder my, maer mijne ziel vervoert,
Recht als Proserpina, van Pluto wert gevoert.
Voert my in haer besit, om my by haer te rusten,
Laet my, waer sy gebiet, in haren wensch verlusten:
Onthuyst mijn droeve ziel, en treckt die onder d'aert,
Snijt af, Fatalen snij, 'k en ben niet meer vervaert.

Voester.

Het menschelijck geval is nu op ons gevallen.

Sophon.

Voorseecker is het wel gevallen op ons allen.

Voester.

Den Hemel is alleen bevrijdt voor desen val,
Hy hoop ick is de geen die ons beschermen sal.

Sophon.

Seer ydel is dees hoop, wat sal hy nu beschermen?
Nu hy my Siphax heeft getrocken uyt mijn ermen,
Nu hy mijn droef gesicht, sijn waertste licht ontrect,
En ons so vreughdigh Bedd', met droefheyt heeft bevelect.
Ick ben, ick ben de schult, ach Siphax van u lijden,
Carthago sucht met my, hebt met my medelijden.
Hy lijdt om uwent wil, en ick om sijne smert,
De banden dien hy draeght, die voel ick in mijn hert.

Voester.

Maer Conincklijcke Vrou, waer toe dit droevigh klagen?
Weet ghy niet datmen moedt kloeckmoedigh 't leedt verdragen,
Weet ghy niet hoe de min by grooter Princen woont,
Hoe sy met groter vreught, of grooter smerten loont?
Sijn banden dien hy draeght, die draeght hy aen sijn handen;
Maer ghy hebt door u schoont, sijn hert in uwe banden.
't Is waer, sijn Lichaem is gevangen in den strijdt:
Maer eer hy daer toe quam, was hy sijn hert al quijt.

Sophon.

Mijn ziel voert hy met hem, met hem ben ick gevangen,
In hem was mijnen wensch, in hem was mijn verlangen.
Hy voert mijn ziele mee, waer dat hy wort geleyt,
Ick ben tot in mijn doot te volgen hem bereyt.
Wat hoop, O! droeve Vrouw kan u vertroostingh geven?
Ach waerom sou ick hier noch wenschen meer te leven?
Ick ken den wreeden haet en strafheyt van gemoedt,
Van all' het Roomsche volck dat my soo klagen doet.

Voester.

Wilt Scipio doch niet van haet of wreetheyt schelden,
Ick meyn dat sijns gelijk gevonden wort seer selden.
Heeft hy in Spangien niet als hy Carthago wan,
Ontslagen door sijn deught, de Bruyt met haren man?
Aen wien hy weder gaf de Bruyt-schat met haer gaven,
Waer door hy in haer hert, hem selven heeft begraven.
Wat wreetheyt doet hy doch, 't en sy door dwanck of noodt?
Was 't wreetheyt dat hy heeft Mandonium gedoodt?
O! neen Me-vrou, O! neen, hy strafte zijn misdaden,
Van dat hy hem te voor soo schandigh had verraden.
'Den noot die leert den mensch te wesen goet of quaet,
Naer dat hem voor zijn eer te doen of lijden staet.'
Vergeeft my groote Vrou, soo ick hem prijs met reden,
Den noot die stelt den mensch in tegenspoet te vreden.

Hout seecker en gewis, dat hy oock Siphax sal
Verlossen door zijn deught, uyt dit zijn ongeval.
‘t Is beter als men doch moet van den Vyant lijden,
Dat hy bermhertigh is als hy verwint in 't strijden.
Dan dat hy van gemoet, tyrannigh waer of wreet,
De wreeftheyt van den Vorst veroorsaect dickwils leet.’

Sophon.

Dat hy door wreetheyt dan de menschen doet vernielen,
 Nu hy gescheyden heeft twee so getrouwe zielen,
 Ha! Siphax moedigh Vorst, hoe kan u groot gemoet
 Soo buygen, dat ghy nu den Vyant valt te voet?
 Hoe kan u Conincks hert verdragen dese schanden,
 Dat ghy nu om genaed' moet bidden u Vyanden?
 'Voorwaer soo yemant wist, hoe swaer een kroone zy,
 Al laegh sy op der aerd', hy ginck daer van voor by,
 Hy stiet haer met den voet, en liet haer op der aerden,
 Als yet dat onrust baert, en niet en is van waerden.'

Voester.

't Is beter voor ons saeck, dat hy gevangen leyt,
 Dan of hy ons tot krijgh, als Romen had ontseyt.

Sophon.

Den noot die leert den mensch, van twee het best te kiezen,

Voester.

Ons Stadt en kan door hem maer eenen Vrient verliesen,
 Waer 't dat hy hem te voor gevoeght had met haer kracht,
 Carthago waer misschien, als hy in hare macht.

Sophon.

De vrees' van 't Vaderlant, kan my maer trooste geven,
 Ach Siphax, hoe sal doch u Sophonisba leven?
 Hoosal sy hare jeught verslijten door den druck,
 Die sy in 't herte voelt, van dit u ongeluck?
 Edissa laet ons gaen terstont naar Cirtha varen,
 Op dat wy dese Stadt voor hare macht bewaren.

Derde deel, derde uytcomen.

Al spreekende.

Lelius, Siphax, Sabinas.

Lelius.

'Wanneer het is geschiet, dan komt 't berou te laet.'

Siphax.

Wie quam oyt door een Vrou, als ick tot desen staet,
 Waer was oyt eenigh Vorst op d'aerd, als ick geboren,
 Die door een Vrou sijn Rijck, en vryheyt heeft verloren.
 Ach! Massulaenschen Vorst, wat lijdt ghy door u schult?
 Hoe sal mijn moedigh hert dit dragen met gedult?
 Hoe sal ick, die te voor met purper was omhangen,
 Nu lijden dat ick sal met Ketens sijn gevangen.
 Ach goden 't is mijn schult, dat ick haer heb geloofd,
 Die my door hare schoont van wijsheyt heeft berooft,
 Die my door haer gesmeeck, verweckt heeft tot het strijden,
 Waer van ick nu, helaes! de straffe self moet lijden.

Vervloecht moet zijn den raedt, die Hasdrubal my riedt,
Waer door my desen val soo schandigh is geschiet.
Waer door ick word een slaef, van die eerst voor mijn voeten,
Ootmoedigh om mijn hulp, my quam als Coningh groeten,
Die my gebeden heeft, die moet ick bidden nou,
Dit bidden moet ick doen, om 't bidden van een Vrou,
Wat moeyt heb ick gedaen om een bestant te maecken;
Maer noyt wat dat ick de', kon ick daer toe geraken.

Wat moeyt heb ick gedaen, dat yeder een zijn macht,
 Vervoerde naer zijn Lant, en weer te rugge bracht:
 Maer wat, 't was al om niet, mijn raden mocht niet baten,
 En ick ben nu helaes, alleen in noot gelaten.
 Treurt Massulanen treurt, treurt nu Numidia,
 Dat ick die Coninck was, nu soo gebonden gae;
 Dat ick die heb gevoert, den Rijck-staf in mijn handen,
 In plaetse van den staf, nu dragen moet dees banden.
 Hoe wort den mensch verblint als den Crestonschen Godt,
 Door kracht van Cythere, doet volgen zijn Gebodt.

M. Lelius.

Ick gaef u geeren raedt, soo ghy den raedt kost vatten,
 'Geloof van goeden raedt, sijn wijsheys groote schatten.'
 Maer hoewel ghy geen macht meer van u selven hebt,
 Dat ghy in u gemoet, gerustheyt daer uyt scheidt:
 Nochtans so meyn ick doch dees' ongerustigheden,
 Die uyt begeerte komt, te stellen wat te vreden.
 Indien daer yemant is die niet kan wederstaen,
 Die stercker is als hy, en hem doet Oorlogh aen.
 So moet hy zijn gemoet met wapenen versorgen,
 Van wijsheyt, die haer kracht veel menschen hout verborgen.
 Is 't dat ghy zijt bedroeft, om dat ghy door u sweert,
 Geen voordeel winnen kont, so wel u hert begeert.
 En met stantvastigheyt u wapent wel van binnen,
 So sult ghy van die wint, in 't lest Victory winnen.
 'Wie sijn ellend' veracht, die hem verdruckt met smert,
 Ontneemt den Vyant d'eer door sijn onwinbaer hert.'

Siphax.

't Is een veel lichter saeck, te troosten dan te lijden;
 Maer swaerder met hem self, als met het sweert te strijden.'

M. Lelius.

'Een edel vroom gemoet, den tegenspoet veracht,'

Siphax.

Wie kan door tegenspoet vereeren zijn geslacht?

M. Lelius.

'De wijsheyt en de deught, vereert in alle wegen.
 Sy vreest noch kracht, noch sweert, Iustiti, wint noch regen.'

Siphax.

Ick sien den Rijckdom wel, des Werelts en 't verdriet;
 Maer wijsheyt noch de deught, en sien ick nievers niet,
 Ick acht die maer te zijn, onseker fantasyen,
 Die van d'Ideen ons voort komen t'allen tijen.

M. Lelius.

Voorwaer 't en is niet vreemt, dat ick u vind' so slecht,
 Terwijl dijn oogen zijn aen d'aerd' so vast gehecht.
 Waer door ghy niet dan aerts in u verstant kont vatten.
 'Den mensch die d'aerd bemint, verliest dees' hooge schatten.'

Sabinas uyt.

Den Aphricaenschen Vorst, die vast voor Cirtha leydt,
Verlanght naer uwe komst daer hy met wensch naer beydt,
Hy bidt dat ghy terstont met Siphax daer wilt komen,
Op dat sy meer door vrees, als macht werd' ingenomen.
Hy heeft haer aengeseyt dat Siphax was gevaen,
Doch heeft haer niet-te-min genaed' geboden aen.
Maer so sy niet terstont bekenden zijn weldaden,
Dat hy haer niet en sou aennemen in genaden.

M. Leli.

Wel aen, wy sullen stracks daer komen met ons macht,
 Verlaet grootmoedigh Vorst dees' u bedroefde klacht.
 Denckt dat wy naer verdienst, hier onsen loon ontfangen:
 Maer datmen 't vry gemoet noyt nemen kan gevangen.
 'Wie lijdsaem leet verdraeght, en kent noch schand' noch schaed';
 Maer als men ondergaet, dan kent men zijn misdaed'.
 't En is geen schand' o Vorst, te wesen overwonnen,'
 Van een die beter is, als wy 't niet bet'ren kunnen.

Derde deel, vierde uytkomen.

Masinissa gewapent, Sophonisba.

Masiniss.

Den handel van den krijgh gaet recht gelijk het spel,
 Dat noyt soo qualijck gaet, of 't gaet somwijlen wel.
 Den krijgh wort door fortuyn, soo wel als 't spel gedreven,
 Fortuna doet het al, naer haer believeven leven.
 Dit sagh ick, als ick eerst met Lacumace sloegh,
 Die van mijn Vaderlant den naem van Coninck droegh.
 Doen oock als wy met eer, met Metzello streden,
 Die bey' naer haren val by Siphax zijn gereden.
 Fortuna was met my tot dat hy Borhar sont,
 Die my weer overwan, soo dat ick wert gewont,
 Ia soo, indien ick niet door 't Water had ontkomen,
 Hy had my voor gewis het leven doen genomen,
 Eerst had ick ongeluck, doen ick verloor mijn Rijck,
 Nu win ick van die won, en maeck my haers gelijk,
 Wie van Fortuna wil verstandelijcken rechten,
 Moet met verlies en winst, eerst strijden ofte vechten,
 Ick mach daer spreken van, ick heb geproeft haer kracht,
 Die mijn vyanden meest, heb onder my gebracht,
 Die Siphax als zijn Peert veel wonden had ontfanghen,
 Kloeckmoedigh in den strijt heb levendigh gevangen,
 Ick triumpheer van hem, maer niet van mijne daet,
 Mijn daden dien ick doen, doen ick met hulp en raet.
 Den raedt, en niet de daedt, heeft desen lof verkregen,
 Die my en Lelium, hem heeft gesonden tegen.
 Dat Metzello nu, met Lacumaces treurt,
 Dat Siphax door haer schult dees' nederlaegh gebeurt,
 Laet hem nu vry den dagh met lasteringh vervloecken,
 Dat hem Carthago quam tot zijn verderf aensoecken.
 Die keur heeft die heeft angst, soo 't oude spreek-woort seyt.
 't Perijckel van de saeck in het verkiesen leyt,
 Had Siphax als ick de', de Roomsche sy' vercoren,
 Hy noch zijn Coninckrijck, en waer nu niet verloren.
 Met Cirtha kroon ick 't endt van al mijn daden groot,
 Carthago blijft u maer, dat ons kan bieden 't hoot.

Komt gaen wy naer het Hof de Coningin begroeten,
My dunckt dat ick haer sien, sy komt ons self ontmoeten.

Sophon.

Soo dy de Goden groot door uwe kracht en deught,
Verwinder laten zijn, meer als ghy wenschen meught:
En dat ghy mijne doot en leven hebt in handen,
Waer door dat ghy verkrijght Victory in dees' Landen:
Soo bid' ick door u macht en Conincklijck geweld,
Waer in ick kortelingh met eer oock was gestelt,
Dat ghy my uwe gunst of deught niet laet ontbreken:
Maer my gevangen Vrou toe laten wilt te spreken.

Masiniss.

Spreeckt wat u herte lust, staet op mijn schoone, staet,
V schoonheyt my beweeght, en druckelijck gelaet.
De droefheyt van u ziel, wilt uyt u herte stellen,
'Den mensch verteert hem self, door hem te veel te quellen.'

Sophon.

Ick bid, o! Masinis' de Goden van dit Rijck,
Dat sy u met meer vreught ontfangen all' gelijk.
Dan Siphax mijnen Heer van haer is wegh gesonden,
Waer door mijn ziele lijdt soo bitter droeve wonden,
Ick maen u by den naem des Lants Numidia,
Dat ons toch was gemeyn, dat ghy my thoont gena,
Op dat ick niet en koom in handen der Romeynen,
Waer door dat mijnen naem of eere mocht verkleynen,
Ick geef my in u macht, 'k wil u gevangen zijn.
Leeft met my so ghy wilt, 'k en vrees' van u geen pijn.
Doch want ick maer en ben van Hasdrubal geboren,
Niet Conincklijck van stam, maer laet in 't rijck vercoren,
Soo ben ick niet-te-min wel waerdigh dat ghy my,
Bermhertigheyt bewijst, of my wilt laten vry:
Maer soo ghy my dees' deught niet mooght, noch wilt bewijzen,
Waer van den Hemel u, voorseecker self sou prijsen,
Soo bid' ick voor het lest, dat ghy my met u hant,
Veel liever dooden wilt, dan dat ick ly dees' schant,
Ick waer veel liever doot, dan naer den tijt te beyden,
Dat my het Roomsche volck, sou in truymphe leyden.

Masiniss.

Vorstin van mijnen wil, Princes van mijn geluck,
V tranen doen my smert, my deert u ongeluck,
Denckt niet dat ick alleen my van u sal ontfermen:
Maer sal u door mijn macht, naer uwen wensch beschermen.
Verjaeght dees' ydel vrees', vreest niet voor die u mint,
Denckt niet dat ick verwin, maer dat ghy my verwint.
'k En soeck niet uwe doot, maer u gewenste leven,
Dat ick met vreughden wensch al haren wensch te geven,
Ick sweer dat niemant u sal krijgen in zijn macht,
Bidt niet, maer my beveelt, verlaet dees droeve klacht.

Sophon.

Mijn lichaem ghy verlost, ghy laet mijn herte binden,
Ghy hebt my eens bevryt, ghy vanght my wederom,

Ick kreegh eens mijne spraeck, ghy maeckt my weder stom,
Ontgaen ick eens het quaet, ghy doet my meerder vinden.

Is ick meyn vry te zijn, van stormen en van baeren,
 Als ick meyn dat mijn schip was comen op de ree,
 Verandert ghy den windt, en voert my in de Zee,
 Daer ick met vrees' en hoop, geduerigh moet in varen.

Masiniss.

Ha! Conincklijke Vrou laet mijne lippen raecken,
 't Corael van uwen mondt waer in de liefde woont,
 Omhelst my, weyghert niet, maer mijne liefde loont
 Met kuskens, daer ghy my door levendigh kondt maecken.

Verheester van mijn hert, laet my doch niet verderven,
 Weerhout mijn ziele doch die uyt het lijf wil gaen;
 Dan soo ghy hebt genucht dat ghy my siet vergaen,
 Lijdt dat ick, die u min, mach in u ernen sterven?

Mijn oogen, en u schoont, die hebben my verwonnen,
 Mijn hert voel ick gewont door u gesicht te zijn,
 Ha! Ambrosinsche Vrou, soo ghy vermeert dees pijn,
 Soo wensch ick dat de min, in my noyt waer begonnen.

De vlam van uwen brant, doet mijne ziel verbranden,
 Het aertrijck en de locht, sou branden door u vier,
 Ia self den God des vyers sout ghy doen branden hier,
 Indien hy maer als ick mocht kussen dees u handen.

Ach lippen, waer in schijnt Elysi vreught gesloten,
 In u pluck ick met vreught veel duysent rooskens root,
 Die ick met vreughden wensch gevlochten in den schoot,
 Van die mijn oogen hout, met tranen overgooten.

'De liefd' is eenen Godt, van vyer, van bloet, van leven,
 Den Hemel is zijn kracht, en willen onderdaen,
 Den brant van sijnen schicht, doet hy int herte gaen,
 Als hy hem door zijn macht, den vrydom heeft gegeven.'

Dees vlechten zijn alleen, waer door ick ben gebonden,
 'k En ken geen ander son', geen ander Vrou noch Min,
 Den Hemel lacht u aen, ach ghy zijt mijn Goddin,
 Die my veroorsaekt hebt dees bitter soete wonden.

Sophon.

't Is vreughdigh voor den mensch, als hy verkrijght sijn wenschen,
 Doch altijt wort de vreught gemengelt met verdriet,
 't Schijnt wel dat my 't geluck, door u haer jonste biet:
 Maer wat? den schijn bedrieght, oock d'alderwijste menschen.

't Schijnt wel dat u mijn schoont een weynigh doet bewegen:
 Dan ick vrees' dat den schijn, maer baeren sal haer kracht,
 De wanhoop geeft my in, dat ghy my weynigh acht.
 Ick oorlogh niet my self, en ben tot leet genegen.

Masiniss.

'Het hert wanneer het is met eenen pijl geschoten,
 Vliet van den Iager wel, maer vliet niet van de pijn,'
 Ick oock, waer dat ick gaen, ick draegh de smert met mijn,
 Smert segh ick, die my noyt te dragen heeft bedroten.

Sophon.

Ick ly meer als ick kan, 'k en kan 't schier niet verdragen,
 Ick draegh om Siphax smert, en ly om sijnen druck,
 De liefde die ghy thoont, die thoont my weer geluck,
 Ick troost my in mijn leet, en hoop noch in mijn klagen.

'k En weet nau wat ick doen, 'k en weet nau wat ick dencke,
 Ick doe, ick denck om u, door wien ick word' gedoot,
 Gewont, stom, sonder hert, vol vrees', vol anghst, vol noot,
 Op offer ick mijn ziel, die ick u grootheyt schencke.

Masiniss.

Die sonder hoop bemint en stelt hem noyt te vreden,
 Die wederliefdigh mint krijght vruchten van de min,
 De min door hoop en vrees', brengt wanhoop inden sin,
 Den Minnaer proeft altijd veel soete wreedigheden.

Maer of ick wou, 'k en ken, 'k kan u niet verlaten,
 V Goddelijck gesicht baert mijn gewenste pijn,
 Ick wensch door uwe schoont, vol vrees en hoop te zijn,
 Wt leet trek ick mijn vreught, ick min dat ick sou haten.

Mijn vryheyt ben ick quijt, mijn macht heb ick verloren,
 't Is Sophonisba schoon die my verwonnen heeft,
 Ghy liefde woont in haer, sy is die in my leeft,
 Ghy wordt door haer in my, en sy, door u herboren.

Heeft hem den Oorloghs Godt met Venus niet vergeten?
 Was het Alcides niet die by Omphale quam,
 Wien hy sijn Knodse gaf, en self den Spin-rock nam,
 Doen sy heeft in zijn kleet, en hy in 't haer geseten?

Wat wonder is het dan, dat ick stell' mijne sinnen,
 Op een veel grooter schoont, op een veel grooter Vrou?
 Met wien ick heylighlijck versamen wil door trou,
 Daer my de liefde raedt dat ick haer sou beminnen.

Mijn trouheyt die ick heb gesworen de Romeynen,
 Vervoordert mijn geluck, verheerlijckt mijnen naem,
 Mijn liefde weet ick wel sal haer zijn aengenaem,
 De min en kan den eedt van trouheyt niet verkleynen.

PAUSA.

Vierde deel, eerste uytkomen.

Scipio, Siphax.

Scipio sittende op den Troon.

Dat Locris niet en klaeght van my, van haer verdriet,
 't Is door Plemio, dat haer dit leet geschiet,
 Den raedt heeft zijn misdaet met rechte straf gewroken,
 en my door mijn onschult, na rechten vry gesproken.
 Nu voelt mijn herte vreucht, door 't winnen van den slach,
 Waer van ick Masiniss' met recht wel prijzen mach,
 Nu hoop ick met mijn moeyt Carthago t'overwinnen;
 Want als de macht verdeylt, verdeylen oock de sinnen.

Siphax met ander gevangen.

Siphax.

Ick ken, ick heb misdaen, en val voor u te voet,
Mijn misdaet toch vergeeft, wie is die niet misdoet?
Mijn doot staet in u hant, mijn leven mooght ghy enden,
En mijn bedroefde ziel naer Stygiam versenden.
Wreeckt dat ick heb misdaen, aen niemant als aen my,
Ick ben die d'ontrou ded', laet mijn Gemeeynte vry,
Sy hebben haer verweert om my getrou te wesen,
Wie trou en dienstigh is, die wort met recht gepresen.

Scipio.

Hoe hebt ghy door u schult, moet-willigh met opset,
Het sweert dan op den hals van u Gemeent geset?
Weet ghy niet als den Vorst is dwaeselijck beraden,
Dat sijn Gemeent dan oock moet boeten sijn misdaden?

Siphax.

d'Ootmoed'lijke versoeck de straf versoeten kan.

Scipio.

Kan yemant zijn te straf aen so een ontrou Man?

Siphax.

Men moet in straf oock maer als in veel dingen houwen.

Scipio.

Maer niet aen die men niet mach op sijn woort betrouwen.

Siphax.

Waert ghy geweest als ick, ghy hadt het oock gedaen.

Scipio.

Soo is 't dan straffe weert, 't geen dat ghy hebt misdaen.

Siphax.

Laet my die schuldigh ben, de straf alleen ontfangen,
Doet met my wat ghy wilt, ick ben toch u gevangen.

Scipio.

V misdaet is te groot, sy wederhout mijn deught:

Siphax.

Maer grooter u genaed', die ghy my thoonen meught.

Scipio.

Al wou ick ick en kan u geen genade geven.

Siphax.

Het hanght alleen aen u, die winner zijt gebleven.

Scipio.

't Is waer, het hanght aen my: maer meerder aen den Raedt,

V schult ontschuldicht my, soo ick straff' u misdaet.

Siphax.

Ontschuldicht togh mijn schult, straft niet als om te wreken.

Scipio.

'k En straf u niet door wraeck maer wel om u gebreken.

Siphax.

Ghy weeght wel mijn verdienst', maer niet mijn waerdigheyt.

Scipio.

'Den Vorst verliest sijn waerd', wanneer hy wort verleyt.'

Siphax.

Nu my Fortuyn verlaet, so schijnt het al verloren,
Doch ben ick Vorst van bloet, en Conincklijck geboren.

Scipio.

't Is waer, wel door geboort, maer als men ontrou doet,
Onteert men sijn geslacht, al is men eel van bloet.'

Siphax.

Aen wie meer als aen my, kondt ghy uw' deughden thoonen?

Scipio.

Aen die mijn heeft misdaen, en mijn heeft te verschoonen.

Siphax.

Siet ghy dan geenen staet, noch geen verdiensten aen?

Scipio.

Men draeght geen onderscheyt als yemant heeft misdaen.

Siphax.

'Siet dan op geen verdienst, maer wel op uwe glori,
Sijt in het Oorlogh straf, maer soet in u victory.
Vergeeft, so wint ghy lof door deught, als door den strijdt.'

Scipio.

''Wie licht het quaet vergeeft, maeckt dat men hem benijdt.

Siphax.

Wat eere wint ghy doch, aen een, die als gevangen,
Verlaten van Fortuyn, u knien komt omvangen?

Scipio.

Wat weldaet sou ick doen, die self het weldoen haet?

Siphax.

Die ghy begeeren sout, waert ghy in mijnen staet.

Scipio.

Maer wie heeft u vervoert tot dees' ontrouwe daden.

Siphax.

De liefde van mijn Vrou, heeft my helaes verraden.
Dan ick heb haest gevoelt mijn recht verdiende straf,
Die my met ongeluck sal brengen in het graf.

Scipio.

De straf van u misdaet die sal een ander leeren.

Siphax.

Die mijn Exempel siet, mach hem van ontrouw keere.
Dan ick ben noch vertroost in mijnen tegenspoet,
Dat Masinissa oock gelijcke misdaet doet,
Dat hy tot zijn verderf valt in mijn rasernyen,
Dat hy als dul, verblint, hem self oock brengt in 't lijn,
Dat hy (gelijck ick was) verleyt wort door een Vrou,
Die hem door haren list oock maecken sal ontrou.

Scipio.

Neen, ick verhoop veel eer dat hy hem sal verwinnen,
Den mensch verliest hem self, door light en dwaes beminnen.
'Wie dat hem self verwint, bethoont veel grooter kracht,
Dan die van Steden groot de mueren breekt met macht.'
Wy sullen u voor 't best na Romen doen geleyden,
Den Raedt sal uwe komst met wensingh daer verbeyden,
Daer moocht ghy uwe saeck beweeren met onschult,
Ick meyn dat ghy den Raedt tot leedt bewegen sult,
Voor my, ick sal oock doen, so veel als ick sal mogen,
My deert dat u een Vrou so schandigh heeft bedrogen.

Vierde deel, tweede uytkomen.

Sophonisba, Voester.

Sophon.

De vrees' die twijffel baert, en hoop die sorge voet,
Die strijden tegens een, en quellen mijn gemoet.
De vrees' van Siphax doot, doet my met leet versuchten,
Maer hoop, ach! ydel hoop, belooft my weer genuchten,
Ha twijffelige vrees', ghy gaet tot in mijn hert,
Den mensch door hoop en vrees, altijd gedreven wert.
't Schijnt als wy door Fortuyn een weynigh zijn verheven,
Dat wy naer onsen wensch, hier als de Goden leven;
Maer laes! het is gedaen so haest den voerspoet faelt,
So sien wy dat in ons den hooghmoet nederdaelt,
Ach Siphax wat verdriet gevoel ick door u lijden?
Hoe sal dees' droeve Vrou in u verdriet verblijden?
Hoe sal sy kunnen sien de vreught van Masiniss',
Wanneer sy maer en denckt om u gevanckeniss'?
Onsterffelijck geslacht, hoe kont ghy dit verdragen?

Hoe lijdt ghy dat ghy hoort een Vrou so droevigh klagen?
Sijt van u wreetheyt doch door mijne klacht beweeght,
Versoet u gramschap doch, so ghy wel eertijts pleeght.
Ghy laet wel Masiniss' door mijne klacht bewegen,
Die doch door zijn natuyr tot strafheyt is genegen.

Hoe kont ghy u soo wreet dan stellen tegens my,
 Daer ghy den mensch vermaent dat hy bermhertigh zy?
 't Schijnt wel dat uwe gunst niet gantsch en is geweken,
 Door dat ghy Masiniss' hebt in mijn min ontsteken:
 Dan dat en is misschien maer tot een proef gedaen,
 Om sien of ick my self sou kunnen wederstaen.

Voester.

Den noot wijckt voor den tijt, wilt toch dees klachten stillen.

Sophon.

Wat seght ghy van my wil? ach ick en kan niet willen,
 Den wil die heeft in ons verloren zijn gewelt,
 Soo haest wy inden wil van ander zijn gestelt.

Voester.

Wilt doch der Goden wil, laet haren wil geschieden,
 Die door haer hooge macht, alleen naer wil gebieden.

Sophon.

Wie haren wil versmaet, veroorsaect zijn bederf:
 Maer 't schijnt sy willen, 't geen dat ick niet willen derf.

Voester.

Sy willen dat ghy sult met wederliefd' beminnen,
 Die ghy verwonnen hebt, als hy u kon verwinnen.

Sophon.

Ach Voester hoe kan 't zijn, dat men zijn eerste min,
 Soo lichtelijck vergeet of stelt uyt zijnen sin?
 Weet ghy niet dat den brant, waer door wy eerst ontsteken
 Ons hert, en ziel verteert, en doet ons kuysheyt breken.
 Niet gaet voor d'eerste min, wanneer men mint in 't hert,
 Dan lijdt men door 't verlies verdrietelijcke smert.

Voester.

Naer 't geen verloren is, en machmen niet verlangen,
 Acht Siphax doot te zijn, nu hy soo is gevangen.
 Den dooden moet wy vergeten met die leeft,
 Den Hemel gunt u een, die meerder voorspoet heeft.

Sophon.

Den Hemel gunt my een, die ick behoor te haten.

Voester.

Ick vrees' soo hy dit merckt dat hy u sal verlaten,
 Weet ghy niet dat den Man noyt soo gestadigh mint,
 Of hy verlaet seer licht, die hy lightveerdigh vint;
 Wie trouwelijck bemint, moet weder-liefd' verwerven,
 Of zijn begonnen min, sien wy in hem versterven.
 Het veynsen in de Liefd', is d'aldergrootste konst,
 Thoont dat ghy hem bemint met weder-liefd' en jonst.

Sophon.

Het veynsen in de min, baert dickwils grote krachten:
 Maer als men 't veynsen merckt, dan sien wy ons verachten.

Voester.

Ghy siet dat Masiniss' verlief is op u schoont,
Ghy siet dat uwe ziel, in sijne ziele woont,
Door hem wort u geluck naer uwen wensch geboren,
Ghy wint die meerder is, voor die ghy hebt verloren.

Sophon.

'Fortuna neemt ons wel, den rijckdom of het goet:
Maer noyt ontnemt sy ons, het edel vry gemoet.
De slaven die door dwanck sijn slavigh van Lichamen,
Sijn nochtans van gemoet, ondienstbaer al-te-samen,'
Mijn hert en mijn gemoet, blijft oock uyt sijn geweld,
Al wort mijn lichaem vast tot sijnen dienst gestelt.
De vryheyt van mijn ziel, die moet ick selver geven,
Sou hy daer als een Heer, oock konnen over leven.

Voester.

Geeft hem u vryheyt vry, hy sal die gade slaen,
 'Den Minnaer soeckt altijd, die hy mint voor te staen.
 De slaven sijn door dwanck gedienselijcke slaven:
 Maer die vrywilligh geeft, geeft onbedwongen gaven.
 Den loon die hy geniet, die onbedwongen geeft,
 Is dat hy in het hert van den genieter leeft.'
 Geniet daerom sijn deught, laet hem u schoont genieten,
 Laet dees' u stralen schoon, tot in zijn herte schieten,
 Ontsteekt zijn groote ziel, noch meerder met u vier,
 My dunckt dat ick hem sien, daer komt den Numidier.

*Verschooningh.**Masiniss.*

Wat banden houden my so soetelijck gebonden?
 Wat stralen worden my tot in mijn hert gesonden?
 Ha! Triumphant Vrouw', ghy bindt mijn ziel voorwaer,
 Door dese vlechten blond', en los gekronckelt haeyr.
 Ha! Princelijcke vrouw', dees' oogen sijn twee Sonnen,
 Die schieten stralen uyt, die hebben my verwonnen.
 Wie dat dees' oogen siet, die als twee Sonnen staen,
 Mach seggen dat den dagh tot rust is wegh genaen.
 En dat Diana komt haer silv'righ aenschijn thoonen,
 Wt Thethis kouden schoot, daer Nereides wonen.
 Als ick u schoonheyt sien, soo schrickt mijn groot gemoet,
 Dat my soo schoonen quaet, soo groote quellingh doet.
 De min is wel volmaeckt, al is hy sonder oogen:
 Maer wreet dat hy in my dit lijden kan gedogen.
 Ach dat hy kon gesien mijn overgroot verdriet,
 Dat my door uwe schoont en mijn gesicht geschiet.
 Hy sou voorseecker hem ontfermen van mijn lijden,
 En niet in mijne pijn, maer in mijn min verblijden.
 Ick leefde vol geluck eer dat ick by u quam,
 Eer dat ick u aensagh, gaf ick locht mijne vlam:
 Maer nu derf ick helaes, de vryheyt van mijn leven,
 En derf mijn soet gesucht niet meer verheugingh beven.
 De liefd' helaes! ick kent, heeft my in haer geweld,
 Ick min, en ick ontkent, de min maeckt my ontstelt.
 In 't midden van mijn moeyt geveyns' ick my te rusten,
 En thoon in mijn verdriet, vermaeckelijcke lusten:
 Maer wat, ick klaegh t'onrecht, ach Sophonisba schoon,
 Ghy zijt mijn vreught, mijn rust, mijn son, mijn licht, mijn kroon.
 'k En acht mijn vryheyt niet, tot u verdriet verloren,
 Naer dien uyt uwe schoont mijn smerte wort geboren.
 Ick ken' my self alleen onwinbaer in den strijt,
 Nochtans door uwe schoont, ben ick mijn vryheyt quijt.
 Ick beef, ick hoop, ick vrees', niet voor des vyants handen:
 Maer voor u soet geweld en lieffelijcke banden.
 Ick voel indees mijn borst, waer dat geen vrees' en is,
 Mijn ziel en uwe schoont, in een gevanckenis.

Den sleutel van mijn hert draeght u gesicht van buyten,
 Om dat naer uwen wil te sluyten en onsluyten.
 Denckt niet dat ick dit segh, om dat ick niet en ken,
 V waerdigheyt en deught, die ick niet waerdigh ben:
 Noch mijnen eygen staet. Ick sweere by de stralen,
 Die door haer soete kracht tot in mijn herte dalen.
 Dat ick in desen sal, (soo langh mijn ziele leeft,)
 Bewaren d'eer van die, die niet vergancklijcks heeft.
 Of aen wiens oogen schoon (om beter uyt spreken,)
 De liefde self haer torts met wensingh sou ontsteken.
 Ach Goddelijcke schoont, ick ken en toe! de vlam,
 Die uyt dees' oogen schoon, haer eerste wesen nam.
 Ick voel die in mijn borst, en ben daer door gevangen,
 Haer vier, haer hitt', haer pijn, is mijn vreught en verlangen.

Sophon. knielt, hy heft haer op.

Den lof vervoert den mensch: maer ghy verwint mijn ziel,
 Ick prijs en eer u deught, voor wien ick neder kniel.
 Mijn waerdigheyt is kleyn, ick sweere voor de Goden,
 Dat ick met wensingh wensch, te dienen u geboden.
 't Is wel een lofbaer daet, als yemant overwint:
 Maer hy wint meeder lof, die sijn gemoet verwint.
 Vervoordert selver d'eer, aen die hem thoont weldaden,
 Wie door den noot geperst ontschuldigh zijn misdaden.
 Denckt niet grootmoedigh Vorst, dat my de vrees' vervaert,
 Noch dat wy van ons deught, vervreemt zijn of ontaert.
 De trouwheyt die wel eer bewesen de Philaenen,
 Heeft tot verscheyden mael in ons geslacht geschenen.
 Al ben ick maer een Vrouw, 'k en acht noch pijn noch doot,
 Soo ick mijn Vaderlant, daer door kan maecken groot.
 Ick sou voor mijne Stadt oock levendig my selven,
 Als de Philaeni vroom in d'aerd' oock laten delven.
 Acht doch de fabel niet, die Romen heeft gedicht
 Van Dido, die ons Stadt Carthago heeft gesticht.
 Van dat Anchisi Soon haer hebben sou bedrogen,
 Noyt was AEneas daer 't is valschelijck gelogen.
 Sy soecken door geschrift te rooven hare faem,
 En noemen ons Godin niet recht met haren naem.
 Elisa was de geen, die sy nu Dido noemen,
 Elisa was de geen, van wien wy eeuwigh roemen.
 Sy was die haren man Sichaeo bleef getrou,
 Hoe wel de Mauritaen, haer aensocht voor zijn Vrou.
 Dan soo ghy immers wilt haer ydelheyt gelooven,
 Wilt my niet als hy de, van eer en faem berooven,
 Wilt my verlaten niet soo hy Elisa de,
 Maer voert waer dat ghy gaet, u Sophonisba me.
 Ick wil u Dido zijn, ick wil my als sy voegen,
 Om u verheven ziel met wensingh te vernoegen.
 Ick wil door eerbaer liefd gelijk sijn min Goddin?
 Ach Masiniss' mijn ziel, ghy dwinght my tot de min.

Den roem van uwen naem, en u vermaerde daden,
Verheerlijckt ghy in my, door deughden en weldaden.

Masiniss.

't Schijnt dat d'Hyblasche vrucht, die op Hymettus groeyt,
Of Nectarlijcken geur, door uwe reden vloeyt.
Ghy slacht Oagri Soon, die Bosschen kon bewegen:
Want ghy maeckt mijn gemoet tot uwe deught genegen.
Ghy slacht Anchises Soon, ghy draeght my uyt het vyer:
Maer ghy verteert my weer, en doet my branden hier.
Carthago zijt verheught, ick ben voor u gewonnen,
Ghy wint, en ick verlies, mijn ziel is overwonnen.
Ghy Sophonisba, zijt verwintster in den strijt,
Ick win, en ick verlies, en ben mijn winningh quijt.
Ghy wint, en ick verlies, eer dat ick heb gestreden,
Mijn winningh wert ick quijt, so haest ick werd gebeden.
Dat Siphax niet en klaeght van zijn gevanckenis,
Ick ben gevangen meer als hy gevangen is:
Maer 't beste dat ick heb, de mijn sijn soete banden,
De mijn sijn aen mijn hert, de zijn, sijn aen sijn handen.
Sijn lijden is mijn vreught, mijn vreught is my een pijn,
Mijn pijn dunckt my meer smert als sijn verdriet te zijn.
Ick voel mijn eygen pijn, dat doet my vreughdigh klagen,
Mijn bitter soete pijn, wensch ick met vreught te dragen.
Die hondert oogen had', wert wel in slaep gebracht,
So haest als hem de min gebracht wert in 't gedacht.
Die op de Wolcken vaert, den Godt van vyer, van donder,
Wert wel door min vervoert, en quam verlief hier onder.
Wat wonder is het dan, dat ick die ben een mensch,
Niet Argus van gesicht, noch Iupiter van wensch.
Dat ick verwonnen ben, van u schoon-vreughdigh wesen.
Dat my de ziele quetst, en weder kan genesen?
Beschuldight my toch niet, dat ick my voor laet staen,
Dat ick yet vruchtbaers heb tot uwen dienst gedaen.
Of dat ick u bemin, mijn hert dat ghy doet branden,
Op-offer ick u schoont met dienstbaer Offerhanden.
Ghy dwinght my tot de min, want ghy mijn ziele vanght,
Door dit grontdradigh hayr dat op u schouders hanght.
Denckt niet dat ick u sal ontrouwelijck verlaten,
De Goden souden my, om mijn ontrouheyte haten,
'k En ben AEneas niet, noch oock van zijn geslacht,
Denckt niet dat ick u min als Dido waerdigh acht.

Sophon.

'De misdaet door geweld wort lightelijck vergeven,'
Ick stel in uwe deught, mijn welvaart, hoop en leven,
Ick stel in uwe deught, my self, en mijnen schat,
Mijn Rijck, en mijn gemeent, en Cirtha mijnen Stadt.

Masiniss.

Veel meerder als ghy schenckt sou ick door u verliesen,
Indien ick niet en wist mijn voordeel te verkiesen.

Lelius.

wt met eenighe Romeynen.

Wel hoe grootmoedig Vorst, is dit dat ghy ons swoert?
Heeft u d'ontrouwe min ontrouwelyck vervaert?

Heeft dees' geveysnde vrou berovert so u sinnen,
 Dat ghy door reden niet u self kont overwinnen?
 Weet ghy niet wat door haer aen Siphax is geschiet,
 Acht ghy zijn nederlaegh tot u waerschouwingh niet?
 By Hercules den Godt, ghy sult dees' Vrou verlaten,
 En haer in ons geweld, als ons' gevangen laten.

Wilt haer uyt sijn handen nemen.

Masiniss.

Sijt toch so haestig niet, Romeynen groot van moedt,
 'Wie haestigh yet bestaet, en weet niet wat hy doet.'
 Maer wilt dees' Coningin in haer Palleys bewaren,
 Tot dat wy dese saeck den Velt-heer openbaren.
 Ick geef my onder hem, en stel my in zijn macht,
 Al 't geen wat hy gebiet, sal van my zijn volbracht.

Sophon.

Kan hem dan van mijn leet, den Hemel niet bewegen,
 Ach Goden zijt ghy noch tot mijn verderf genegen.

Lelius.

Wel datmen haer bewaer, wy sullen by hem gaen,
 En sien wat dat hy wil, dat daer in zy gedaen,
 Doet haer met haren staet in het Palleys geleyden,
 Daer mach sy het bevel van Scipio verbeyden.

Vierde deel, derde uytkomen.

Scipio, Albinus, Masinissa, Lelius, Methonus.

Scipio.

'Den Velt-heer moet so wel in tijden van voorspoet,
 Op tegenspoet voorsien, als inden tegenspoet.
 't Is mannelijcke deught, op tegenspoet te dencken,
 Als wy in voorspoet zijn, en niemant ons mach krencken.'
 Nu ick voorspoedigh ben, moet ick oock voor my sien,
 Dat ick het quaet belet, dat ick met leet voorsien.
 Soo ick den Numidier laet volgen sijne sinnen,
 En hem ons Vyandin, laet sonder vrees beminnen.
 'Den mensch heeft in zijn macht te wesen goet of quaet;
 Maer deught die overwint het quaet door goeden raet.
 De vrientschap en de trou, sijn d'aldersterckste banden,
 Wie dat de vrientschap breeckt, onteert hem self met schanden.
 Niemand kan wesen goet als het een ander wilt:
 Maer als men 't selver soeckt, wort het gemoet gestilt.
 Wie sijnen Vrient verweckt, tot gramschap, haet of tooren,
 Heeft vrientschap, eer en gunst, met zijnen Vrient verloren.
 't Verlies van eenen Vrient, en is soo schadigh niet,
 Als dickwils door 't verlies van Vrienden wel geschiet.'
 't Verlies van Masiniss' en kan ons niet veel schaden:
 Maer wel soo hy die trouwt, die Siphax heeft verraden.

Sy vrees ick sal door list omkeeren zijn verstant,
Hy vrees ick sal door haer Carthago doen bystant:

Dan 't meeste dat ick vrees', waer door wy hem verliesen,
 Dat hem Numidia wel moght voor Coninck kiezen.
 Voorwaer so dit gebeurt so sien ick onsen val,
 En vrees dat gantsch het Rijck tot hem omkeeren sal.
 Den Coninck Siphax groot, is dan voor niet verwonnen,
 So Masiniss' volbrenght dat van hem is begonnen.
 Soo een soo vromen man in sijn plaets Coninck wert,
 Die meerder Krijgh, man is, en stouter is van hert.

Albinus uyt.

Sy die het gantsche Lant schier hebben ingenomen,
 Sijn als Victoriens, stracx in het Heyr gekomen.

Scipio.

Dees' onverwachte komst, verheught weer mijnen geest,
 En neemt de vreesse wegh, van 't geen ick had gevrees.

Binnen.

Gaet laet haer komen in, ick moet my self bedwingen,
 Om op bequamen tijt te straffen dese dingen,
 Nu prijs' ick best zijn doen, noyt mensch hoe groot van moet,
 Of hy wert door den lof noch grooter van gemoet,

uyt.

‘Niet woorden, maer het werck verheft de Coninckrijcken,
 Dit doet ghy Helden vroom door uwe daden blijcken,
 Niet roem van vroomheyts kracht of ydel snorckery,
 Maeckt grooter het gebiet van yemants heerschappy:
 Maer een onwinbaer hert, soo in u heeft gebleken,’
 Vervoordert het geluck en doet de Fame spreken.

Masiniss.

Den dienst van u bevel is maer door ons volbracht,

Scipio.

V daet, niet mijn bevel, sal blijven in gedacht,
 Ha Prince vol geluck, ha Coninck van u wenschen,
 Den roem van uwe daedt verwondert alle menschen.
 Ick weet dat u geluck door afgunst wort benijt,
 Niet om dat ghy van bloet een Vorst of Coninck sijt,
 Niet om dat uwen naem vermaert wort door u daden,
 Niet om dat men u hoeft omvleghet met Lauwer bladen:
 Maer om dat ghy door deught de Goden zijt gelijk,
 Waer door dat ghy verdient, meer als een Coninckrijck.
 Singht sijnen hoogen lof, met loffelijcke sängen,
 Doet sijn Tropheen schoon rontom sijn wooning hangen.
 Vereert sijn daden groot, met spelen vol van vreught,
 Verheerlijckt sijnen naem, en zijn vermaerde deught.

Gesanck.**Op de wijze:****Van den 68. Psalm. Staet op Heer thoont u, etc.**

*Singht Masinissae lof en eer,
Die hem door vroomheyt maectt een Heer:
Prijst hem, en sijne daden.
Die door sijn vroomheyt is vermaert,
Die van den Hemel schijnt gebaert,
Vol deughden, en weldaden.*

*Die toont dan vroomheyt van gemoet,
Verheerlijckt sijn geslacht, en bloet,
Die vast staet in sijn deughden:
Die niet en vreest voor tegenspoet,
Noch hem hooveerdicht in Voorspoet;
Maer alles draeght met vreughden.*

*Wat baet ons Edeldom, en staet,
Soo wy verdroncken sijn 't quaet?
Wat schaed' ons kleyn te wesen,
Soo wy verciert sijn door de deught,
Dat ons vereert, en maectt verheught,
Soo wy van Tello lesen?*

*Van Jupiter wort hy bemint,
Die sijn vyanden overwint,
Door deughden die verciere,
Door deught men rust en eere vint,
Sy is die ons het hoofd omwint,
Met Cranssen van Lauw'rieren.*

*Victori krijght men wel door 't goet:
Maer deugt alleen door 'tvroom gemoet.
Veel steden licht verderven,
Wanneer men niemant daer en kent,
Die hem van 't quaet tot deught gewent:
Maer in haer boosheyt sterven.*

*De Musen singen lof altijt,
Die hem van lasteringh bevryt,
Door Loffelijcke dingen.
Sy doen al wort haer doen benijt.
De faem verkonden breet, en wijt,
Ons daden door haer singen.*

*Het eynde van het oorlogh wreet,
Dat menigh Lant beproeft met leet,
Bekroont men door Victori.
De vrucht die ons Victori baert,
Is miltheyt, deught, en goeden aert.
Vereeringh en glori.*

*Grootmoedigh is hy die veracht,
Dat yder goet en heerlijck acht,
En laet een ander loven,
Sijn eer, sijn deught, sijn daet, sijn macht.
Sijn vroomheyt, die hem int gedacht.
Doet leven tot daer boven.*

Die deughdigh is men waerdigh eert,

*Op dat in hem sijn deught vermeert.
Deught wort door deught verheven,
De quade strafmen om haer quaet,
De deught altijd d'ontrouheyt haet,
d'Ontrou doet schandigh leven.*

*Dit heeft ons Siphax recht verthoont.
Die door sijn ontrou wert beloont,
Met droefheyt, leet, en lijden:
Maer Masinissiam die bethoont,
Dat in hem deught, en trouheyt woont,
Waerom wy ons verblijden.*

Scipio.

Koomt gaen wy naer ons rust vermaerde vrome Mannen,
Apollo heeft alree sijn Peerde uytgespannen.
Den nacht door stilheys rust, geef dickwils goeden raet,
Wat ons in tijt van noot, te doen of laeten staet.

PAUSA.

Vijfde deel, eerste uytkomen.

Scipio, Masinissa, Methonus, twee Soldaten.

Scipio.

Wy komen van den dienst, en offer van de Goden,
 Die ons, o! Masiniss' wert door ons wet geboden.
 Van dat ghy Siphax hebt verwonnen door u kracht,
 En Cirtha soo vermaert hebt onder ons gebracht.
 Ons Heyr-kracht Triumpheert, sy dragen groen Lauw'rieren,
 Daer sy tot uwer eer, haer hoofden me' verciereren.
 'k En twijffel oock geensins, als Romen sal verstaen,
 Wat ghy voor haren staet in 't oorlogh hebt gedaen.
 Of sy en sullen stracks, met dienstbaer offerhanden,
 Op haer Altaren oock, de Goden Offer branden:
 Dan ick acht Masiniss', dat ghy dees' danckbaer eer,
 Te kleyn een weynigh acht, als een grootmoedigh Heer.
 Om dat ghy noyt by ons, de deughden hebt gevonden,
 Die ghy wel hadt gemeeynt, of u met recht toestonden.
 't Mach zijn daer is gefaelt, derhalven ick beken,
 Dat ick oock vol gebreck als ander menschen ben.
 Dan nochtans socht ick oyt u diensten te beloonen,
 Met voorderingh van staet, en vrientschap te bethoonen.
 Ick haet d'ondanckbaerheyt, als 't aldergrootste quaet,
 En wensch dat ghy weer komt tot Conincklijcken staet.
 Ghy hebt het oock verdient door Ridderlijke daden,
 Door my trou by te staen, en wijselijck te raden:
 Maer hoe ghy grooter zijt van deughden en gemoet,
 Hoe dat ick meerder my van u verwond'ren moet.
 Dat ghy door dwase Min u selven hebt vergeten,
 Als of ghy noyt te voor van Min en hadt geweten.
 Waer zijn u sinnen doch, dat ghy door lust van Min,
 V soo verwinnen laet, van Siphax Coningin?
 Dat ghy u laet als slaef van Sophonisba leyden,
 Die maer door list en soeckt, ons vrientschap oock te scheyden,
 't Waer beter dat ghy 't dacht, dan dat ick 't u vermaen,
 Of dat ick u moet sien, root van beschaemtheyt staen.
 Waer was u groot gemoet, waer waren u gedachten,
 Dat ghy u niet en kost voor dese Vrou gewachten?
 'k En prijs my selven niet, doch ick heb my altijd,
 Van dit nootwendigh quaet, naer mijne macht bevrijt.
 Noyt heb ick mijne jeught door wellust laten dwingen,
 Noch my vergeten oyt in diergelijcke dingen.

Gaf ick niet aen den Vorst, de Bruyt met haren schat,
 Als ick Carthago wan de nieuw vermaerde stadt?
 Ick wenste van gelijk, dat ghy dit oock mocht roemen,
 Op datmen dese deught, mocht by u deughden noemen.
 Maer nu hebb' ick verstaen, dat ghy haer hebt getrouwt,
 Voorwaer 't is groote schant te doen dat hem berouwt.
 Weet ghy niet dat sy is gevangen en verwonnen,
 En dat wy haer nu self niet weder lossen kunnen?
 Weet ghy niet dat de Vrou, pijn in ons oogen maeckt,
 Soo haest als haer sight maer in ons hert geraeckt?
 Heeft Siphax niet om haer sijn woort en trou gebroken,
 Waer door wy aen hem sijn rechtveerdighlijck gewroken?
 Alwaer Carthago niet haer Stadt of Vaderlant,
 Alwaer haer Vader niet ons doodelijck Vyant,
 Soo sout ghy haer dan noch, niet tot u nadeel trouwen,
 Door dat ghy niet dan schand', door haer en kont behouwen.
 Is sy niet van de geen, die schandigh haer gewin,
 Tot Sicca soecken gaen, by Venus de Goddin?
 Daer sy haer by de Mans, in haren Tempel paren,
 Om daer soo met oneer den Bruyt-schat te vergaren?
 Wy Mannen jonck bejaert, die moeten voor ons sien,
 Op dat wy 't quaet in tijts voorsightelijck ontvlien.
 Wy moeten Masiniss', ons voor de Vrouwen wachten,
 Op dat wy niet als slaef, en komen in haer machten.
 Sy keeren ons gemoet, en nemen ons het hert,
 So haest haer liefdich vyer, in ons onsteken wert.
 Sy maecken wat haer lust, uyt ons, so sy ons vangen,
 Het is met ons gedaen, so wy naer haer verlangen.
 Siet dat ghy dan verwint de lusten van u jeught,
 Verliest niet uwen lof, bevleckt niet uwe deught.
 Gelooft my, 't is gewis, 't en sijn geen minder schanden,
 Dan of de Vrouwen ons verwinnen of Vyanden.

Masiniss.

Ick heb my willighlijck, vermaerden wijsen Helt,
 Niet om mijn eygen baet in uwen dienst gestelt:
 Maer om dat ick u deught, die elck met lof moet prijsen,
 Naer mijn verswackte macht, mocht trouwen dienst bewijsen,
 Vergaet my u misdaet, doch, ick ken', ick heb misdaen,
 Laet my ontgelden niet, van 't geen ick heb gedaen.
 Sy als een Vrouwen-beelt, kon so mijn hert bewegen,
 Dat ick door hare klacht, ontfermen heb' gekregen.
 't Is waer ick heb beloofd, te licht en onbedacht,
 Dat niemant anders haer sou krijgen in sijn macht.
 Doch nu het is gedaen, so sou ick geeren wenschen,
 Dat ick haer mijn beloft' mocht houden voor de menschen.

Scipio.

't En is niet in mijn macht, maer wel in het Senaet,
 En in het Roomsche volck, in wien het oordeel staet.

Scipio binnen.

Met die gevangen sijn, sal ick haer oversenden,
 Den Raedt mach dees' u saeck, naer recht, met wijsheyt enden.

Masiniss.

Ha blinde dwase min, hoe hebt ghy my verleyt?
 Hoe thoont ghy door den mensch u ongestadigheyt?
 Moet ick u wreede kracht als ander oock beproeven,
 Om dat ick my te laet, helaes! oock sou bedroeven?
 't Schijnt dat ghy ons de Vrou gegeven hebt tot vreught,
 Om datmen meerder wenscht haer schoonheyt als haer deught.

Soldaten uyt.

Ach Sophonisba schoon, 't verdriet my uyt te spreken,
 Dat ick u mijn beloft en trou sal moeten breken.
 't Verdriet my, datmen my sal schelden met verwijt,
 Dat ghy door mijn ontrou gevanckelijcken zijt.
 Berst aerde, scheurt van een, laet my veel eer versincken,
 Laet my in Cocito, veel eer met leet verdrincken,
 Laet my veel eerder gaen, naer Acherontis vloet,
 Dan dat ghy lijdt of siet, datmen dees' ontrou doet:
 Maer wat, ick klaegh t'onrecht, ick ben met eedt versworen,
 En heb met vryen wil den Roomschen dienst verkoren,
 Sy haten dat ick min, ick min haer Vyandin,
 Den lust heeft my vervoert, en niet oprechte min.
 Den noot heeft haer beweeght, my weder te beminnen,
 En sy heeft door haer schoont verwonnen mijne sinnen.
 Ick ken', sy heeft de schult, door dat sy my bemint,
 Haer schoonheyt, en haer klacht, heeft mijn verstant verblint.
 't Geen datmen eerst beloft, dat moet men eerst naer komen,
 'Naer dat den tijt vereyst wort dickwils raet genomen.'
 'k En wil om haren 't wil niet komen in 't verdriet,
 't Is beter dat aen haer, als aen my straf geschiet.
 Neen Masinissa neen, ghy hebt een woort gesproken,
 Om leven, noch om doot, en mach 't niet zijn gebroken.
 Ghy hebt haer toegeseyt, dat niemant anders haer
 Sal krijgen in sijn macht, dat moet ghy komen naer.
 'Wie een grootmoedigh hert wil thoonen door zijn daden,
 Moet houden sijn beloft al sou 't hem selver schaden.'
 Ach sorgelijcken strijt die ick voel in mijn hert,
 Waer door ick in een zee van vrees' gedreven wert.
 Waer door ick in mijn ziel voel mijn gedachten strijden,
 Dat ick hoe groot van moed seer qualijck kan gelijden.

I.Soldaet.

Men seyt seer wel, en 't is gemeen,
 Dat noyt geen quaet en komt alleen,
 'd' Eersucht van staet, doet veel verdragen,'
 Voorwaer ick prijs den legen staet,
 Die lijt min stormen van den haet,
 Hoe grooter staet, hoe grooter plagen.

Masiniss.

Den twijffel my verschrickt, den strijt is veel te groot,
 Best send' ick haer een sweert dat sy haer selven doot.
 Soo ben ick sonder schult, en van beloft ontslagen,
 Methone ghy sult haer een van mijn sweerden dragen.

Metho.

Best sent ghy haer Fenijn, de wonden van het sweert
Sijn schromelijck om sien, en maeckt den mensch verveert.

't Fenijn baert sijne kracht, in soeten Wijn geschoncken,
De doot wort door 't Fenijn onzichtbaer ingedroncken.

Masiniss.

Methone ghy seght wel, gaet haelt my dan Fenijn,
Dit sal, ô! droeve Vrouw mijn leste weldaet zijn.

Binnen.

My dunckt ick sie alree mijn Sophonisba drincken,
My dunckt ick sie alree haer ziel by Pluto sincken.

Gaet sitten om te schrijven.

Ha grouwelijcken strijdt, daer lichaem, ziel en geest,
Soo strijden tegen een, hoe wort u kracht gevreesd?
Beulinne van mijn ziel, hoe kont ghy my soo plagen?
Kost ghy mijn trouwe min, noch lijden, noch verdragen?
De liefde my verthoont het wesen van mijn Vrouw,
En rooft my mijn verstant, dat my maeckt ongetrouw,
Wat schrijf ick? neen soo niet, te straf waer dese reden,
De liefde my vermaent tot meerder soetigheden,
Het herte my beswijckt, de Pen valt uyt mijn hant,
'k En weet nau wat ick doen, 't gaet buyten mijn verstant.
'k En kan niet meer alleen Fortuna tegen strijden,

Schrijft.

Ha wanckelbare Vrou, wat doet ghy my al lijden,
Haer machten sijn te groot, te swack is mijne kracht,
Want Scipio den Vorst is sonder medelijden,
Die my wel straffelijck vermaent heeft desen nacht,
Soo ick dan niet kan doen, dat ick wel had gedacht,
'k En kan voorseker niet, 't is buyten mijne macht.
Soo doen ick doch het geen, dat ick u heb gesworen,
Ach Goden dat ick oyt van Moeder ben geboren,
Ghy vint in desen kop de vryheyt die ghy wacht,
Door uwen Masiniss' die sijn macht heeft verloren.
Hoe hebt ghy dan het hert, O! wreedden Masiniss'
Te senden aen u Vrou, dat haer verdervingh is?
Sent ghy haer dan de doot, daer sy hier wenscht te leven,
Recht of ghy haer voor 't lest niet beters kost gegeven?
Hoe sult ghy trage hant doch mengelen 't vergift,
Om dat aen uwe Vrou te senden voor een gift?
Waerom en gaen ick 't haer in mijnen mont niet dragen,
Of proef daer van de helft, en hoor haer droevigh klagen?
Ick weet dat sy het sal uyttrincken tot den gront,
Soo haest als sy den Kop sal setten aen den mont.
Om dat sy sou de schant van sijn Triumph ontvliesen,
En ick, ha! wreede, laet dees' droeve daet geschieden.
Ick leef met meerder schant als sy met eeren sterft,
Mijn leven, door haer doot al levendigh verderft.
Sy hadd' tot mijnder eer geluckiger gestorven,
Doen Siphax door Fortuyn vernielt wert, en verdorven.
Ha monster al te wreet, wat water sal dees' schant,

Doch wasschen van mijn hoofd, of van dees' ontrou hant?
 Wie sal my dese daet met reden doch vergeven,
 Daer ick, ha! Tyger, brengh dees' schoonheyt om het leven?
 Daer ick haer oogen schoon de stoelen van de min,
 Het light berooven wil, als aen mijn Vyandin?
 Dat ick den soeten mont, die ick soo plach te kussen,
 Doe drincken haer doot, om haren dorst te blussen?
 Dat ick haer schoone ziel wil roven het geweld?
 Waer door dat mijne ziel wert in haer ziel gestelt.
 Dit sal u uytvaert dan, o! Sophonisba wezen,
 Dit sal het leste sijn datmen van u sal lesen.
 Dit sal het eynde sijn van al u ongeval,
 En dit sal zijn Helaes! dat my onteeren sal.

Schrijft het opschrift.

*Aen Sophonisba, neen, aen die, die u geboren,
 Met eer, en Masiniss' sijn eer door heeft verloren,*

2.Sold.

Mijn deert dat Masinissa klaeght,
 Dat hy soo veel verdriet verdraeght,
 Dan hy verweckt hem self dit lijden,
 Door dat hy op sijn Coningin
 Te veel gestelt heeft sijnen sin,
 Dit doet hem, met hem selven strijden.

Methon.

Daer is grootmoedigh Vorst, dat ghy met vrees' verbeyt.

Masiniss.

Voorseker wel met vrees, ghy hebt seer wel geseyt.
 O! doot, hoe leyt u kracht in het Fenijn verborgen,

Hy mengelt het Fenijn.

Hoe naerdert ghy den mensch, die niet voor u en sorgen?
 Draeght desen Brief en Dranck aen Sophonisba schoon,
 Die wel met moeyten draeght, de lasten van de' Kroon.
 Seght haer, dat sy op my, twee dingen had gebeden,
 Waer door ick grooten strijt heb in mijn ziel geleden.
 't En eersten dat ick haer beschermen sou door kracht,
 Dat haer het Roomsche volck niet kreegh in hare macht.
 Dan mocht ick dat niet doen, dat ick haer met mijn handen,
 Veel liever dooden sou, om vry te zijn van schanden.
 Nu neem ick tot getuygh de Goden al-te-saem,
 Dat ick niet geeren sou besmetten mijnen naem,
 En dat ick heb gedaen mijn uyterste vermogen,
 Op dat sy van de maght des Vyants werd' ontogen.
 Doch ick en kan, noch mach, daer van bevryden haer,
 Door dat ick mijn beloft, en eedt, moet komen naer,
 Noch minder kan ick haer, in hare bee verhoren,
 Om haer met eygen hant te dooden of vermoren:
 Maer so sy liever wilt door een vermaerde doot
 Haer ongeluck ontgaen, die haer hanght boven 't hoot,
 Dan haer in het geweld van 't Roomsche volck te setten,

Soo send ick haer waer door sy 't selve kan beletten.

Methon.

Door onderdanigheyt wel somtijts quaet geschiet,
Doch ick sal willigh doen, het geen dat ghy gebied.

Masiniss.

't Quaet dat daer door geschiet, zijn mijn, niet uwe daden,
Den Dienaer door den dienst ontschuldicht sijn misdaden.

*Binnen.***1. Soldaet.**

Waert dat den Mensch hier waer vernoeght,
Met dat den Hemel hem toevoeght,
Hy sou hem self veel ruste geven:
Maer om dat het onrustigh hert
Noyt van den mensch versadight wert,
Moet hy altijt vol onrust leven.

2. Soldaet.

Wie hem vernoeght met dat hy heeft,
Met recht hier wel geluckigh leeft,
't Genoegen baert rust in de menschen,
Had' Siphax hem vernoeght met 't zijn,
Hy sou nu niet gevangen zijn,
Noch zijn verliesingh weder wenschen.

1. Soldaet.

Veel Sophonisba slachten hier,
Die ons doen branden in haer vyer,
Lucretia schijnt langh gestorven,
Men acht nu meer op schijn van vreught,
Dan op de kuysheyt, eer, en deught,
Natuer die heeft den mensch verdorven.

2. Soldaet.

Had Masinissa doch gedaen,
Soo Scipio heeft voorgegaen,
Soo waer hy vry en sonder schanden:
Maer 't schijnt dat hem den Hemel niet
En gun', dat hem dees' eer geschiet,
Tot eer en roem van sijnen Landen.

1. Soldaet.

Dat yder een hem self verwon,
Den Krijgh waer uyt, eer hy begon,
De Werelt sou haest beter wesen:
Maer om dat niemant met geweld,
Hem tegen sijn natuer en stelt,
Sijn al de twisten opgeresen.

2. Soldaet.

Den tijt, Leer-meester van 't geval,
Ons haest d'uytkomste leeren sal,
Komt gaen wy dat met wensch verbeyden,
Wanneer 't geval heerst in den Mensch,
Soo krijght sy van hem haren wensch,
Eer dat wy haer van hier sien scheyden.

Vijfde deel, tweede uytkomen.

Lesende uyt.

Sophonisba, Methonus, Voester.

Sophon.

*'k En kan niet meer alleen, Fortuna tegen strijden,
Haer machten sijn te groot, te swack is mijne kracht:*

*Want Scipio den Vorst, is sonder medelijden.
 Die my wel straffelijck vermaent heeft desen nacht.
 Soo ick dan niet kan doen, dat ick wel hadt gedacht,
 Soo doen ick doch het geen, dat ick u heb gesworen,
 Ghy vint in desen kop, de vryheyt die ghy wacht,
 Door uwen Masiniss', die sijn macht heeft verloren.*

Is dit dat ghy my swoert ontrouwen Numidier?
 Is dit u schoon beloft', is dit u brandigh vyer?
 Is dit u valsche trouwe, en schijn-verliefdigh minnen,
 Waer door ghy my helaes, gestolen hebt de sinnen?
 Is dit den lesten troost, en by-stant inden noot,
 O! wanckelbaer Fortuyn, dat ghy my sent de doot?
 Ha! wreede, neen gewis, de min sent my dees' gaven,
 Op dat ick in mijn Lant, vry zijnde, word' begraven.
 Voorwaer de min die thoont dat sy grootmoedigh is,
 Niet min bethoont ghy u grootmoedigh Masiniss',
 Die om dat men met my, niet in Triumph sou gecken,
 V selver my ontreckt, om my dae van te trecken.
 Wat macht heeft uwen Geest niet over u gemoet,
 Dat sy dit vroom besluyt, in u hert komen doet?
 Hoe kan men meer getuygh van sijne liefde geven,
 Dan datmen doot sigh self om ander te doen leven.
 Meer sekerheyt en rust vind' ick in desen wijn,
 Dan in den Diadem', die om u hooft mach zijn.
 Met wat genegentheyt moet ick hem dan ontfangen,
 Daer ick weet dat in hem leyt alle mijn verlangen?
 Denckt niet, o! Masiniss', dat ghy my sent vergift,
 't Is mijn onsterfflijcheyt, en aengenaemste gift.
 't Is waer, in dat ick sal mijn ongeluck verdrincken,
 Mijn leven, niet mijn doot sal ick daer door indrincken.
 Denckt niet, o! Scipio, dat ghy my, of mijn eer,
 Mijn kroon of mijnen naem, door wreetheyt slaet ter neer,
 Siet hier waer door ick my sal wederom herbaren,
 En als in u Triumph, op naer den Hemel varen,
 Sleypt Siphax soo ghy wilt naer 't Capitoli vry,
 Ick sal door mijne doot daer van verlossen my.
 Mijn ziele sterft door vrees', door hoop ben ick verdwenen,
 De vreesse van de doot, is mijn gesicht verschenen.
 Ick leef en sterf door hoop, helaes! 'k en leve niet,
 Het leven dat ick had', ontrooft my het verdriet.
 Ick leef maer wat ick leef, soo leef ick als die sterven,
 De vreesse doet mijn ziel al levendigh verderven.
 Het sterven dat ick ly', dat lijd' ick sonder pijn,
 De wanhoop, vrees' en schrick, mijn Gesellinnen zijn:
 Maer wat: ick wensch de doot, en sy schijnt my te vluchten,
 't Schijnt dat sy haer verheught, in mijn verdrietigh suchten.

't Schijnt dat sy my benijt haer wenschelijcke rust,
 Of dat sy in mijn leedt, en droefheyd haer verlust.
 O! Goddelijck geslacht, o! Hemels, o! gesetten,
 Kont ghy mijn ongeluck niet door u macht beletten?
 O! lighten van den nacht, o! Son die 't al vergult,
 Hoe kont ghy in mijn leedt doch nemen dit gedult?
 Heeft een Carthagsche Vrou, soo grooten quaet bedreven,
 Dat sy u toornigheyd moet boeten met haer leven?
 Heeft sy soo veel misdaen, door sorgh voor haren staet,
 Dat sy als 't Roomsche volck, u oock verweckt tot haet?
 Mijn hert is in 't verdriet, en ongeluck geschoncken,
 Mijn ziel is in den vloet van Acheron verdroncken.
 Helaes! wat sal ick doen? Waer vlucht ick voor het lest?
 De doot is in den noot, om vlieden alderbest.
 Eumenides komt voort, komt voort, komt uyt der Hellen,
 Komt voet u van mijn bloet, om my noch meer te quellen.
 Straft als Ixion my, plaeght my als Promethe,
 Laet my als Sisyphus, den steen oock rollen me.
 'Ick raes, ay my, ick raes, d'onlijtsaemheyd doet rasen,
 Den mensch door onverdult, spreeckt dickwils als den dwasen.'
 Maer wat is tegen u, o! Hemels, toch misdaen,
 Is 't om dat ick ons Stadt, en saeck heb voorgestaen?
 Is 't om dat Siphax is gevangen en verdorven,
 Of is 't om dat ick niet voor lang en ben gestorven?
 Ghy sult haest zijn vernoeght, mijn doot zijt ghy gewis,
 V wensingh die voldoet den Coninck Masiniss'.
 Dees' tijdingh doet my wee, ach wee mijn droef verlangen,
 Sal ick van mijnen Man geen ander gift ontfangen?
 Had ghy, o! Masiniss' niet beters als den dranck,
 Dat ghy my geven moocht, soo neem ick hem in danck?
 Ick heb altijd geleefd, in eeren, sonder schande,
 Een Coningin geweest, of vrou van desen Lande.
 'k En weet niet dat men my yet quaets op leggen kan,
 Dan dat ick voor mijn Stadt, socht hulp door mijnen Man:
 Maer dat is my misluckt, sou ick den tijt nu wachten,
 Tot dat men my van hier sou voeren met verachten,
 Tot dat het Roomsche volck tot schand' van mijnen naem,
 Sou drijven haren spot, en hooghmoet al-te-saem?
 Tot dat mijn Vaderlant vernielt waer, en verloren,
 Als dit droef Coninckrijck, 'k waer beter noyt geboren.
 't Is beter doot, als slaef van eenigh trots Romeyn,
 Mijn vryheyd acht ick groot, het sterven acht ick kleyn.
 Wat vreught sou my voortaan het leven konnen geven,
 Soo ick altijd met leedt, en druck sou moeten leven?
 'k Had beter doot geweest, dan andermael getrouwt,
 'Wanneer het is te laet, de misdaet ons berout.'

Voester.

Men moet zijn ongeluck met lijtsaemheyd verdragen,
 't Gedult is Conincklijck, ten voeght u niet te klagen.

Sophon.

De vrees van de doot verwint wel het gedult,
 Wanneer den Mensch helaes, moet lijden sonder schult.
 Wanneer hy sonder schult het lieve light moet derven,
 En tot zijns Vyants lust hem selven moet doen sterven.
 Ha! wreeden Scipio, kont ghy u wreken niet,
 Dan op een teeder Vrou, die ghy noch kent, noch siet?
 Moet Cannas nederlaegh, een swacke Vrou ontgelden?
 Den Hemel, ha! Tyran, sal dees u wreetheyt schelden?
 Wreeckt u aen Hannibal, die listigh door den slagh,
 V Vader, en u Oom, verwon op eenen dagh,
 Hy is die heeft misdaen, op hem mooght ghy u wreken,
 'Met reden straftmen die, die schult heeft aen gebreken.'
 Methone gaet terstont seght Masinissam aen,
 Dat sijnen wil en wensch door my sal sijn voldaan.

Methonus binnen.

Seght dat ick my en hem van vrees haest sal ontladen,
 Of den verwoeden haet van 't Roomsche volck versaden.
 Mercuri, Maias Kint, u doen ick offerhand',

Sy offert.

Athalants grootsten Soon, voor u ick offer brand'.
 Ick roep u Godtheyt aen, dat ghy mijn ziel wilt leyden
 In 't Elisesche velt, de rust-plaets naer het scheyden,
 Geeft haer het beste deel als sy is onder d'aerd',
 Ghy weet togh dat sy is met recht dees eere waerd'.
 Vergunt haer dat sy sit hier onder by de zielen:
 Die door gelijk misval in ongeluck vervielen:

Ontfanght de dranck.

Voester geeft my den dranck, o! Goden dit 's 't Fenijn,
 Waer door mijn groot verdriet haest sal verdreven sijn.
 Soo vry als my dat is, van mijnen Man geschoncken,

Sy drinct.

Wort het van sijne Vrouw, vrywilligh ingedroncken.

Voester.

't Is wel een sware saeck te sterven door het sweert;
 Maer swaerder als de vrees' den mensch het hert verveert.
 Het sweert en quetst maer 't vleesch, de vrees' scheurt d'ingewanten,
 d'Onrust bekrijght den mensch, met vrees, aen alle kanten.'

Sophon.

De doot heeft my genoot, ick dael met haer in 't graf,
 Sy is ons hooghste rust, al schijnt haer wesen straf,
 Ons Fata wil mijn doot, ick moet mijn leven enden,
 Om mijn bedroefde ziel, in hare vreught te senden.
 'De doot heeft meerder kracht, als eenigh wreet Tyran:
 Want sy in 't Oorlogh doot, een wel gewapent Man.

Die onvoordachtigh leeft, verrast sy door den vrede,⁷
My die geluckigh scheen, heeft sy verwonnen mede.
Treurt vrouwen al-te-saem, beklaeght mijn treurigh leet,
Verlaet dit schoon cieraet, treckt aen een rouwigh kleet,

Gaet leggen.

Stroyt blommen op mijn graf, als mijn asch' is begraven,
Doet my dees' offerhand', voor mijne leste gaven.

Vreese, Wanhoop, Droefheydt, Ghevangenis, Ellende, Hongher, Ongestadigheyt, ende Bedrogh, maken eenen dans met Flambeeuwen in haer handen.

Ay my de grousaem vrees', drijft door mijn ingewant,
 Den anghstelijcken schrick van haren helschen brant.
 Vliet Wanhoop, vliet van my, met u vervloeckte plagen,
 V krachten sijn te wreet, 'k en kan 't niet meer verdragen.
 Den kuyl by Stix is leegh, nu al dit wreet gespuys,
 Voor mijn gesicht verschijnt, in my onsaligh Huys.
 De droefheydt dreyght mijn ziel met haer verderf te schenden,
 Ach! Goden wat ick sien? ick sien daer mijn ellenden.
 Wie sien ick daer geboeyt? och 't is Gevangeniss',
 Die thoont my dit verderf daer mijnen Man in is,
 Den Honger volgt haer nae, met haer gebeende kaken,
 Hoe kan dit Helsch gedroght toch dese vreught gemaken,
 Mijn hayren staen te bergh, wegh, komt my niet te na,
 Valt Hemels, valt op my, straft my met ongena.
 Wegh Ongestadigheyt, g'en hebt my noyt verwonnen,
 Plaeght haer, die dyne kracht niet wederstaen en konnen.
 Gaet met het valsch Bedrogh, by mijnen tweeden Man,
 Die haer, noch u geweld niet wederstaen en kan.

Dans binnen.

Het sweet dat breeckt my uyt, och wat is my verscheenen?
 Is 't droom, of is het waer? ick raes, 't is al verdwenen.
 O! neen, ick sien haer weer, wat sien ick, sijn sy 't niet?
 Komt plagen, plaeght my vry, 'k en vrees' voor geen verdriet.
 Wie berst daer uyt der aerd', verselschapt met haer dooden?
 't Is Dido, die mijn ziel komt in haer vreughden nooden.
 Ick gaen, ick gaen met u, komt hier mijn groote Vrou,
 't Waer schande soo ick niet ter doot toe waer getrou.
 Het aerdtrijck ick vervloeck, met all' haer dwase prachten,
 Ick vliegh tot inde locht, en stier daer mijn gedachten.
 Ick ruck van Iovis zy, de Maeght gerechtigheyt,
 En set my in haer plaets, my wort haer eer bereyt.
 Wat geesten sien ick daer, is 't om mijn ziel te leyden?
 Komt, komt en vreest u niet, ick wil vry-willigh scheidten.
 Daer opent een de Poort, om in mijn rust te gaen,
 Daer sien ick Nemesis, tot wraeck, wraeckgierigh staen.
 Daer sien ick Masiniss' beschaemt staen van zijn daden,
 Met knagingh' van gemoet, dat hy my heeft verraden.
 Wat let my, dat ick niet, het hert treck uyt zijn lijf?
 Of dat ick niet zijn sweert door sijne borst en drijf?
 Wat let my dat ick niet op een en hoop de bergen:
 Om my voor sijn geweld naer wensingh te verbergen:
 Daer sien ick Siphax staen, met Ketens vast geboeyt,
 Ach Siphax moedigh Vorst, en wort ghy niet vermoeyt:

H1r

Wie sien ick, wie komt daer? is dees' Vrou oock gevangen?
Neen, 't is Tisiphone, met slangen 't Hooft omhangen.
Wraeckgierige Goddin, doet mijn begeerde wraeck,
Straft sijn ontrouwigheyt daer ick met wensch near haeck.
Comt op Megera komt, Alecto ras wilt komen,
Straft hem die my mijn vreught en vryheyt heeft benomen.
Sent hem in sijne vorst, u helsche slangen wreet,
Wreeckt tot mijn hooghste rust, mijn onverdraeghsaem leet.
'k En vrees' noch pijn, noch doot, soo ick my maer kan wreken;
Daer zijse soo ick wensch, sy komen door mijn spreken.
Voort, voort, en toeft hier niet, doet haestigh mijn bevel,
Plaeght hem naer sijn verdienst, met vreesselijck gequel.
De Sterren, Son en Maen, sal ick den Hemel rooven,
Eer ick weer eenigh mensch, of woorden sal gelooven.
't Schijnt dat hem Typhon roert, het aerdtrijck schut en beeft,
Of 't is om dat hy my noch niet geswolgen heeft.
Is 't daerom, dat het scheurt, en opent hare graven?
Op dat ick met mijn leedt, daer in haest wort begraven.
Ick raes, ach my, ick raes, de wreetheyt van 't Fenijn,
Verbijstert mijn verstant, al doet het weynigh pijn.
Ach Voester mijn verdriet doet my met droefheyt klagen,
't Is lastigh voor een Vrou soo veel verdriet te dragen.

Voester.

Verwint u selven doch, en matight u verdriet,
Den Hemel weet alleen waerom dit leet geschiet.
't Sijn Demons die ghy siet, onseker Fantasyen,
Die meest den swacken mensch, in het gemoet bestryen.

Sophon.

Nacht-lightende Dian', dryvoudige Goddin,
V neem ick tot getuygh van mijn oprechte Min.
Indien dat u gebiet streckt over de Fatalen,
Doet mijn verswackte ziel in uwe vreughden halen?
Dan soo ghy van 't verdriet een Vrouw of oorsaeck zijt,
En wensch dat hier den Mensch om sijne misdaet lijt.
Soo stort op my alleen, al 't quaet dat ghy kont wenschen,
Op dat mijn doot voldoet de straf van ander menschen.
Ay my,

Voester.

Hoe is 't Mevrouw?

Sophon.

Ay my,

Voester.

Me Vrou,

Sophon.

Ick sterf,
De doot door haer geweld verthoont my haer verderf.

Voester.

Niet u verderf, maer rust,

Sophon.

Ick ben in bitter lijden,
De doot, de doot omringht mijn ziel aen alle zijden.

Voester.

Sijt niet te seer bedroeft, verlaet dees' droeve klacht.

Sophon.

O! Schepper, ick ontschep, om 't geen dat ick verwacht.
Edissa weent niet meer, onnoodigh is het weenen,
Soo men door tranen niet het leven kan verleenen.

Voester.

O! Hemels wat verdriet, help Goden, staet ons by.

Sophon.

't Verdriet dat ghy beklaeght, geschiet alleen aen my,
 'k En kan niet meer, ick sterf, Edissa sluyt mijn oogen,
 Weent niet om dat ick ly, maer wilt u tranen droogen,
 Ay my, my wort soo bangh.

Voester.

Maer waerom dit gesucht?
 Denckt dat u ziele gaet in blijtschap en genucht.
 Thoont Conincklijck gemoet, wilt vroom dit lijden dragen,
 Bekroont met vromigheyt het eynde van u dagen.

Sophon.

Wat is het leven doch, dan schijn-vreught en verdriet?
 Wat is doch in den Mensch dat hem naer wil geschiet?
 Is 't niet als eenen droom, wanneer het is voorleden?
 Is 't tegenwoordigh niet, vol ongestadigheden?
 Is 't niet onsekerlijck dat noch te komen is?
 Och jae: Maer ghy, o! doot, zijt seker en gewis.
 De Werelt laet ick dan, met all' haer ydel lusten,
 Om by de Goden groot van mijn verdriet te rusten.
 Edissa blijft gesont, seght mijnen Man adieu,
 Tot dat wy wederom versame op eeu nieu.

Voester.

Ha! Hemels, sy is doot, wat sal ick nu gaen maken?
 De doot rooft het colour, van haer beroosde kaken.
 Den pols en slaet niet meer, het lichaem dat wort kout,
 Mijn Dochter leeft ghy noch, doch eens mijn handen douwt.
 't Is gantsch met haer gedaen, de ziel heft haer begeven,
 Waer dat ick voel of tast, 'k en voel aen haer geen leven.
 O! Grouwelijck geset, hoe plaeght ghy hier den mensch?
 Wanneer hy vreughdigh meynt te leven naer den wensch.
 O! Ydelheyt van lust, waer op wy ons vertrouwen,
 Hoe doet ghy ons u vreught van langer hant berouwen.
 Hoe thoont ghy, dat het geen, dat ghy den mensch hier geeft.
 Niet dan verdriet, en leedt, in schijn van vreught en heeft.
 Den val is aldernaest, wanneer men is geresen,
 Soo ons dees' Coningin heeft door haer doot bewesen.

Vijfde deel, derde uytcomen.

Sittende op den Troon.

Scipio, Masinissa.

Scipio.

'Het Peert dat in den strijt door 't vreesselijck gerucht,
 De vreesse krijght in 't lijf, soo dat het vreesigh vlucht.
 Wort wederom getemt, van die 't wel kan berijden,
 Op dat het handigh zy, en nut op ander tijden.

Den Mensch oock van gelijk, die door voorspoedigheyt,
Sijn groot geluck misbruyckt, of wort door lust verleyt.
Die moetmen met verstant, en reden weder leeren,
Op dat hy word' getemt, en hem van 't quaet mach keeren.
Het staet den wijsen toe, te volgen goeden raedt,
Den raedt wint dickwils meer, als kracht of vroomme daet.
Vlyssi wijssen raedt, niet Ajax groote krachten,
Priami machtigh Rijk in het verderven brachten.'

Dit segh ick Masiniss, om dat ghy hebt bethoont,
 Dat in u groot gemoet de deught, en trouheyt woont.
 Dat ghy hebt mijnen raedt met wijsheyt aengenomen,
 En in u moedigh hert de reden hebt doen komen.
 Ghy thoont, voorwaer ghy thoont, dat ghy hebt meerder kracht,
 Dan die van Steden groot, de mueren breeckt met macht.
 Ghy wint, en dwinght u self, ghy hebt u self verwonnen,
 Wie sal dees vrome daet te recht beloonen kunnen:
 Sijt ghy maer niet bedroeft van 't geen ghy het gedaen,
 De trouheyt gaet u meer als lust van Vrouwen aen.
 Ghy weet hoe dat wel eer Achilles quam om 't leven,
 Doen hy hem om een Vrou so dwaes ginck overgeven.
 't Is beter sy als ghy, 't moest sijn aen u of haer,
 'De straf die gaet d'ontrouw als hare suster naer.'

Masiniss.

Haer droefheyt en haer klacht, beweeghde mijne sinnen,
 Haer schoonheyt en gelaet, bedwanck my tot het minnen.

Scipio.

't Is een medogend' hert dat door de klacht beweeght,
 maer ghy verkrijght nu meer, als ghy door haer verkreeght:
 Door haer verkreeght ghy haer, door my haer Coninckrijcken,
 Haer gaven mach men niet by haren staet gelijcken.
 Door haer verkeeght ghy lust, door my al haren staet,
 'Den Prins die geeft altijd geschencken sonder maet:
 Maer 't gene dat hy spreeckt moet hy eerst overwegen,
 Soo baert sijn reden kracht, en maeckt hem self genegen.'

Masiniss.

Mijn daet verdient meer straf, als deughdelijcken loon,

Scipio.

Door 't geen ghy hebt gedaen, verdient ghy hare kroon,
 De liefde tot u self, hebt ghy self overwonnen,
 Waer door ghy 't Roomsche volck tot vrienden hebt gewonnen.

Masiniss.

Voorwaer de Roomsche deught, wint meer als haer gewelt,

Scipio.

'De deught heeft meerder macht, als Mars in 't bloedigh Velt.
 Door 't kennen van de deught vereert ghy onse daden,
 't Geluck hanght aen de deught, maer meest aen 't wel beraden.'
 Ghy kent u eygen deughdt, meer als mijn waerdigheyt,
 Niet mijn geluck, maer deught, heeft u dees eer bereydt.
 'Den mensch die deughdigh is, die moetmen deughdigh thoonen,
 Om sijn gewenschte deught, met weder-deught te loonen.'
 Soo 't dan den Raed belieft, en haer is aengenaem,
 Vereer ick u ders Croon, met Conincklijcken naem.
 Dit Vorstelijcke kleet, van Purper sult ghy dragen,
 Den Raed verhoop ick sal dees weldaet wel behagen.
 Wie souden sy voor u, doch stellen in het Rijck?
 Wie heeft als ghy verdient soo grooten Coninckrijck?
 Ghy kont u selven meer als ander overwinnen,
 V trouheyt, deught en eer, bedwinght ons u te minnen.

‘Wie maer hem self en leeft, leeft als een vleesigh mensch,
Wie voor een ander leeft, wint lof en eer naer wensch.’
Ghy leeft grootmoedigh Vorst, niet voor u, maer ons allen,
De Goden hebben self, in u doen wel gevallen;

Ghy breeckt de mueren wel, maer meerder u gemoet,
 De reden u bedwinght dat ghy het nutste doet.
 De deught bekroont u self, sy doet ons kranssen vlechten,
 Om die rontom u hoeft met eeren te doen hechten.
 Ghy dwinght de snelle Faem dat sy u daden prijst,
 Ghy maeckt dat uwen naem uyt Lethe weer verrijst.
 Ghy maeckt u self vermaert tot by de Garamanten,
 By Hercules pylaer, doet ghy een ander planten:
 Maer 't meest dat u vereert, of dat u maeckt bemint,
 Is dat ghy u gemoet met vroomheyt overwint.
 Ghy wisselt uwe Faem, door 't Oorlogh in u leven.
 En maeckt dat yeder een u lof, en eer moet geven,
 Ghy wint, en overwint u self, als in den strijt,
 V deught maeckt u bemint, van die u heeft benijt.
 Volhert in dese deught, leeft deughdigh naer 't betamen,
 Om naermaels met de deught uyt jonsten te versamen.

Verthooningen.

't Eerste.

De Liefde ende doot Triumpheren over Siphax ende Sophonisba, Scipio croont Masinissa met de Croon van Numidie, by hem hebbende, Deught, Eere, Fama ende Glori, Roma ende Victoria omhelsen malcanderen, voor wiens voeten den Godt van den Tiber is rustende.

Tweede.

Fama houdende in haer handt d'Onsterffelijckheydt, triumpheert over de doot, aenwijsende dat de menschen naer haer doot door de Fame blijven leven, Scipio ende Masinissa ghecroont sijnde met Lauwrieren, worden van Victoria omhelst, by haer hebbende Deught, Eer ende Glori.

Derde.

Themis de Godinne der gherechtigheyt, sittende ter rechterhandt van Jupiter, vereert Scipio met d'Onsterffelijckheydt, Deught, Eer, Faem ende Glori leyden Masinissa, tredende over de doot ende liefde, als of hy die beyde hadde overwonnen, Siphax ende Sophonisba leggen d'een geboeyt ende d'ander doot, met haer ongeluckige Personagien.

Anag. Dient uwen Al.

EYNDE.